

**laisnai
lietuviams**

balandis / april 1983

VELYKOS	109	Andrius Valevičius, S.J.
ŽMOGAUS PRIEŠAI	111	Anicetas Tamošaitis, S.J.
“GAILA MAN MINIOS”	114	Sibiro tremtinė
“DĖL TAVO ŽODŽIO UŽMESIU TINKLUS”	115	Chiara Lubich
PASAKOS	116	Marija Stankus-Saulaitė
50 METŲ NUO TUMO-VAIŽGANTO MIRTIES	117	Jonas Miškinis
ISPŪDŽIAI IŠ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖS (VII)	118	Gunda Kodatienė
AŠ BUVAU IŠŽAGINTA	122	Vytautas Kasniūnas
ŠIŲ METŲ STUDENTAI	128	Marija Stankus-Saulaitė
KURAIČIO PALIKIMAS LIETUVIŲ ŠVIESUOMENEI (IV)	129	Vytautas Bagdanavičius
ŠIRDIES LOBIS: PŪKELEVIČIŪTĖS APSAKYMAI	134	Marija Stankus-Saulaitė
NEMARUS MIRTINGASIS	135	VLR
TĖVYNĖJE	137	Gediminas Vakarīs
KALBA	140	Juozas Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	141	A. Mauragis
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ	143	Redakcija
ATSIŪSTA PAMINĖTI	143	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	144	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš “Laiškų lietuviams” ekskursijos. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August, when bimonthly, for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. **Postmaster:** Send address changes to “Laiškai Lietuviams”, 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiskai lietuviams

1983 / BALANDIS-APRIL / VOLUME XXXIV, NO. 4

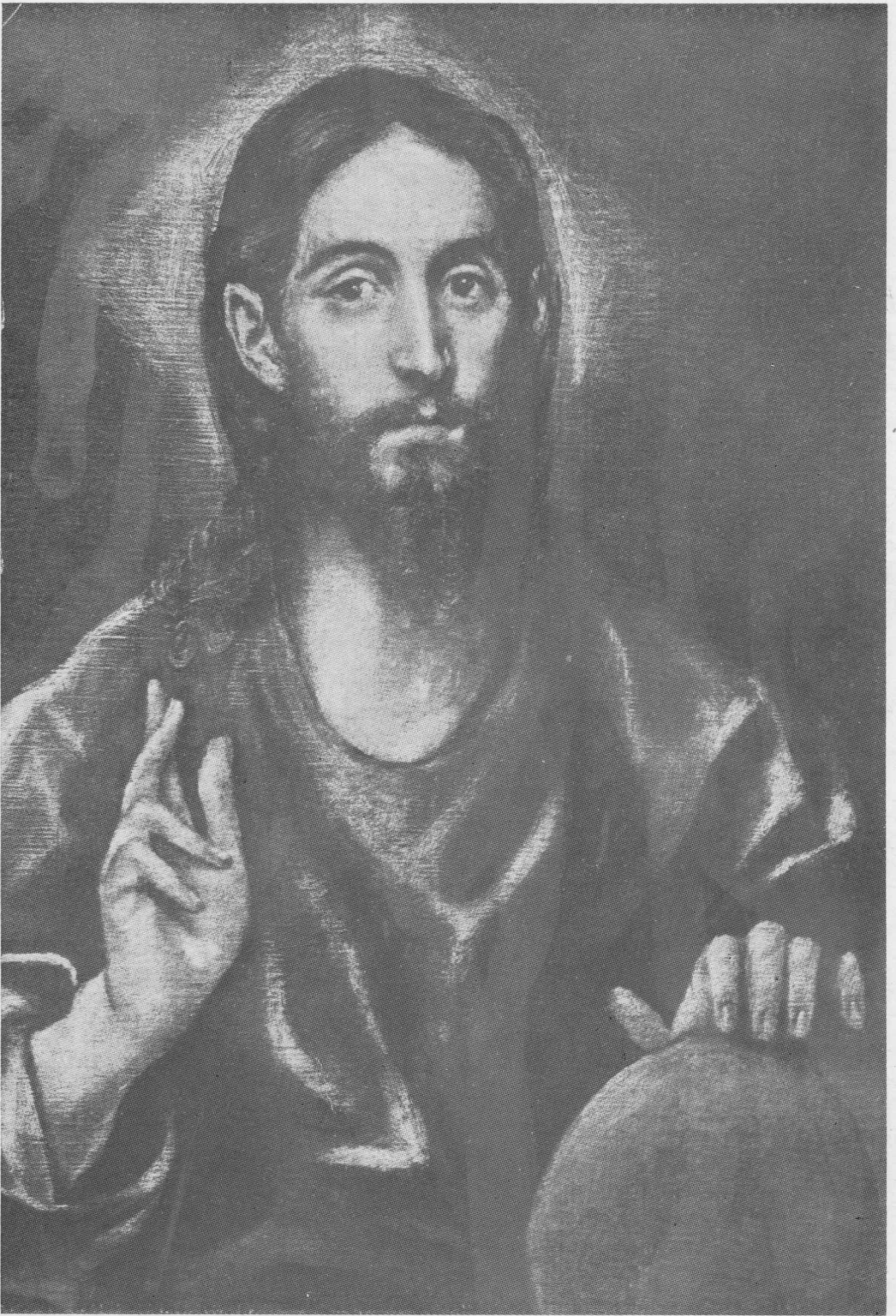
VELYKOS

ANDRIUS VALEVIČIUS, S.J.

Velykos yra Kristaus prisikėlimo šventė. Kai kalbama moderniam žmogui apie Velykas, apie Kristaus prisikėlimą, reikėtų paimti pavyzdžiu moderniausią iš visų apaštalų — Tomą. Kai kiti apaštalai Tomui pranešė, kad Kristus prisikėlė iš numirusių, Tomas nenorėjo tikėti. Jono evangelijoje parašyta: “Vieno iš dvylikos — Tomo, vadinamo Dvyniu — nebuvo jų tarpe, kai Jėzus buvo atėjęs. Taigi kiti mokiniai jam kalbėjo: Mes matėme Viešpatį! O jis jiems pasakė: Jeigu aš nepamatysiu jo rankose vinių dūrio ir neįdėsiu piršto į vinių vietą, ir jeigu ranka nepaliesiu jo šono — netikėsiu” (Jn 20,24-25).

Tomas nori įrodymo. Jis nelaiko savęs kvailiu, niekas negali jo apgauti, niekas jo “neparduos”. Šia prasme Tomas yra labai modernus, su visa modernaus žmogaus arogancija — jis reikalauja įrodymo. Bet Tomas taip pat ir kita prasme labai modernus. Jis yra suskilęs žmogus. Už arogancijos ir skeptiškumo slepiasi nemažai nusivylimo, netikrumo ir baimės.

Kai pradžioje tapo Jėzaus apaštalu, daug ko iš Jėzaus laukė. Manė, kad jie pasidarys garsūs, kad laimės kovą už tiesą prieš fariziejus ir romėnų valdžią. Vylėsi, kad ilgainiui užkariaus visų žydų pasitikėjimą ir širdis. O kas įvyko? Jėzų suėmė, paskyrė mirties bausmę, nukryžiuo ir palaidojo su visais bendrais planais ir svajonėmis. Todėl Tomas daugiau negali tikėti. Kiti apaštalai jam liudijo, kad Viešpats yra prisikėlęs, bet jis jų naiviu, susižavėjusiu tikėjimu negali dalytis — jam tai neįmanoma. Tai jis jiems aiškiai pasakė. Nors jis ir mato kitų apaštalų džiaugsmą, jam tai nepadeda. Turbūt šis džiaugsmas kėlė jam greičiau pasipiktinimą, jis jautėsi išskirtas iš besidžiaugiančiųjų tarpo. Tomas pasidaro užsidaręs, išizeidęs, apkartęs. Jis nežino, ką tikėti; nežino, ką daryti.

EL GRECO

Išganytojas (Del Prado muziejuje).

ŽMOGAUS PRIEŠAI

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Bažnyčios Tėvai, būdami geri psichologai, tuoj pastebėjo simbolizmą, kad Tomas Šv. Rašte vadinamas Dvyniu. Dvyniai yra du žmonės, gimę kartu. Ir Tome gyveno du žmonės: vienas buvo taip nusivylęs, kad jau buvo beprarandęs savo idealizmą ir tikėjimą; kitas tebesilgėjo savo pirmykščio uolumo, savo pirmosios meilės.

Užtat Tomas yra labai modernus, nes toks yra ir modernusis žmogus: suskilęs, iklimpęs, pilnas baimės, nusivylimo, netikrumo. Nusivylęs, nežinąs, kur bėgti, nes gyvenimas jam atrodo be tikslo. Jaučiasi paklydęs, be vilties, pasirengęs daužyti galvą į sieną.

Velykų metu jam siūlomas kelias, tikslas, šviesa — prisikėlusiam Kristuje. Bet jam kažkaip neįmanoma tikėti. Jis yra taip pripratęs prie įrodymų, prie moksliskų tyrinėjimų, prie dialektikos, kad negali tikėti, jog krikščioniškąją religiją, Šventuoju Raštu, evangelijos „gerąją naujieną“ kas nors galėtų būti tikras ir gyvas. Jis negali tikėti, kad visa tai, ką Kristus sakė, nebuvo su juo palaidota. Jis negali tikėti, kad Viešpats prisikėlė — iš tikrųjų prisikėlė, tarp mūsų yra, ir viskas, ką jis sakė, yra tiesa ir nuolat vyksta mūsų akivaizdoje!

Taip pat ji erzina tikinčiųjų naivumas, kad jie tiki. Ji erzina, kad tikintieji, kasdieniniame gyvenime, darbovietėje ar pažįstamųjų tarpe yra galvojančios, protingi žmonės — visiškai ne atsilikėliai. Ir dar blogiau, kai jis mato jų pasiaukojimą, atsparumą, vieningumą, drąsą, nors jų sunkumai dažnai didesni negu jo. Kai jis mato jų tarpusavio meilę, ji tai piktina, nes taip neturėtų būti — juk jie gyvena iliuzija. Ar ne taip? Tai paskutinis nusiminusio žmogaus žodis.

Pagaliau Tomas susilaukė įrodymo. Kristus jam apsireiškė. Ištraukė jį Kristus iš nevilties, jį išgelbėjo. Kristaus pasirodymas Tomui garantuoja Jo pasirodymą mums, nors mes Kristaus tiesiog neišgyvename. Mes galime tikėtis, kad Kristus gyvenime apsireiškia vienokiu ar kitokiu būdu tiems, kurie Jo ilgisi. Mes galime tikėtis, kad Jis visuomet išgelbsti, nors ir paskutinę akimirką.

Turbūt kiekvienam kada nors teko, neturint šviesos, grabalioti patamsyje. Netikri tada buvo einant mūsų žingsniai, nematėme patys savęs ir nežinojome, kaip atrodome — gal išsipaišę ar susivėlę. Užsidedus šviesai, visa pasidarė ryšku: ir kur mūsų einama, ir kokių esama. Tai gerai vaizduoja gyvenimą, kuriame tiek žmonių skurdžiai grabalioja patamsyje, nebežinodami, kas jie patys yra, iš kur kilę, kuriam tikslui skirti.

Bet mums, tų tamsybių supamiems, duotas skaidrus žiburys. Kas jis yra, gražiai nurodo 118-ji psalmė: „Tavasis žodis, Viešpatie, yra mano žingsniams žibintas, šviesa mano takui“. Tad Dievo žodis, tartas mums svarbiausia Šv. Rašte, yra puiki ir patikima lempa. Jai šviečiant, aiškus darosi mūsų gyvenimo kelias, ir mes patys išvystame, kas ir kokie iš tikrųjų esame.

O tas Dievo žodžio žibintas daugelyje vietų vis rodo, kad žmogui žemėje skirta kovoti. Pavyzdžiui, Apreiškimo knygos pradžioje evangelistas Jonas skelbia, ką Dvasia liepia rašyti septynioms bažnyčioms. Kiekvienas laiškas baigiamas Kristaus pažadu tam, kuris nugali: „Nugalėtojai aš duosiu tai ir tai...“ O kuo kitu pasiekama pergalė, jei ne kovojimu? Arba imkime šv. Pauliaus laiškus. Jie tiesiog sėte prisėti kovojimo minties: „Kovok šauniąją tikėjimo kovą, užsikariauk amžinąjį gyvenimą... Apsiginkluokite visais Dievo ginklais... Mūsų kovos ginklai ne kūniški, bet dieviškai pajėgūs griauti tvirtoves... Jūsų laukia tokia pat kova, kokią matėte mane kovojant...“ Žmogaus kovojimas taip pat dažnai skamba

---

Tomui viskas paaiškėjo. Našta nukrito nuo pečių. Jis atsiduso, entuziazmas sugrižo, liūdesys pavirto džiaugsmu, ir jis sušuko: „Mano Viešpats ir mano Dievas!“ O Jėzus jam pasakė: „Tu itikėjai, nes pamatei. Palaiminti, kurie tiki nematę!“ (Jn 20,29).

psalmėse: "Viešpats mano rankas išmiklino kautis, mano žastus — tempt vario šaudyklę. . . Šlovė Viešpačiui, mano tvirtovei! Jis miklina mano rankas kautynėms, kumštį — grumtynėms. . . O Galingiausiasis, prie juosmens sek kalavija, puošnų, švytuojantį ginklą!" Ne vienoje vietoje pats Aukščiausiasis piešiamas kaip savo tautos karvedys. Pagaliau liturgija, kuri yra ir Dievo žodžio dukterė, nes iš jo gimusi, ir to žodžio nešėja, taip pat skelbia, kad žmogaus dalia žemėje — kovoti. Antai *O salutaris* giesmėje prieš Švenčiausiąjį meldžiamės: *Bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium* — "silpni mes dvasios kovoje, tvirtumo duok, pagelbėki".

Sakydami, kad žmogus yra kovotojas, tuo pačiu burnos atidarymu jau pasakėme, jog jis turi priešų. Su kuo gi kitu kaujamasi, jei ne su priešais? Kai orientavimuisi ieškome šviesos Dievo žodyje, ten randame, nurodant, jog savo priešų turime įvairių. Vieni atakuoja iš lauko, kiti susikraustę į mūsų pačių vidų. Iš išorinių priešų, besikėsinančių į mus iš lauko, Šv. Raštas mini svarbiausia du: vienas yra šėtonas, antras — pasaulis. Pravartu pažvelgti į abu. Čia tebus vietos pirmajam. Apie jį *Laiškuose lietuviams* jau buvo neseniai rašyta, todėl dar kartą tų pačių dalykų aiškinti nederu. Verčiau nurodyti sau keletą dėsnių, naudingų apie šį priešą mąstant.

Viena, *neturime sukvailioti*, kaip tam tikra dalis šio meto žmonių, kurie, dėdamiesi moderniais, bet iš tikrųjų žiūrėdami minios ir mados, nebepripažįsta, kad piktuųjų dvasių esama. Vienas iš ryškių ženklų, jog kurio nors žmogaus galvojimas nuvažiavęs nuo koto, yra tas, kad jis save vieną (ir panašų į save) laiko protingu, o visus kitus kvailiais. Gal ne taip elgiasi čia minimi žmonės mūsų kalbamo dalyko požiūriu? Pagal juos net tokie žmonijos protai, kaip Augustinas, Albertas Didysis, Tomas Akviniėtis, pačios mūsų Vakarų kultūros pavidalintojai, buvo neišmanėliai piktuųjų dvasių reikalu. Dar daugiau: prie tokių neišmanėlių priskirtini ir apaštalai, gavę iš Kristaus mokymo galią bei šv. Dvasios šviesą, ir evange-

listai, ir kiti Dievo specialiai įkvėpti žmonės. (Kai kurie prie jų deda patį Atpirkėją — jog jis irgi čia suklydęs). Visi šie, aiškiai skelbiantys piktuųjų dvasių tikrovę, jos požiūriu buvo klydinėjantys mulkia, nesgi tik dabar tų dvasių buvimo netikinčių žmonių protui atsivėrė tikroji tiesa, kaip šiuo reikalu dalykai stovi. . .

Ribotas žmogaus išmanymas net jau gamtinėje srityje, kaip rodo patirtis, dažnai yra prašovęs pro šalį. To išmanymo kėlimas ant tokio aukšto pjedestalo, kad galvoja juo galys perskrosti ir nustatinėti pačias Dievo paslaptis (prie kurių priklauso ir puolusių angelų pasaulis), yra dar vienas ryškus sukvailiojimo simptomas.

Antras dėsnis toks: *turime galvoti ne vien apie save, bet plačiau*. Priežastis ta, kad kitaip temsta mūsų žvilgsnis to priešo žvėriškumui ir daromai žalai. Turbūt didžiumą *Laiškų* skaitytojų, kaip ir į juos panašių gilesnės dvasios žmonių, Dievas palyginti saugiai veda išganymo keliu. Jam patiko daugeliui mūsų leisti gimti ir bręsti doroje, pamaldžioje šeimoje. Todėl mūsų religinė nuotaika yra, galima sakyti, 90-sios psalmės: "Žmogau, kurį Aukščiausiasis globoja, / kuris gyvena Visagalio pavėsy. . . /, tau neatsitiks nieko pikta, / prie tavo namų neprisiartins jokia nelaimė, / nes angelams Dievas liepia / sergėt kiekvieną tavo gyvenimo žingsnį".

Be abejo, tikėjimas moko ir Šv. Raštas rodo, kad net rinktiniam teisuoliui galima nueiti šunkeliais. Pavyzdžiui — karalius Dovydas ir apaštalas Judas. Gotikos katedrų skulptūrose, kur, šalia kitų tikėjimo tiesų, neužmiršta pavaizduoti ir pragaro, verdančios smalos katilė matyti žmonių su mitromis ir gobtuvais ant galvų, labai realistiškai išreiškiant, kad ten galima patekti net aukštam dvasininkui ir vienuoliui. Bet asmeninės psichologijos požiūriu ši galimybė mums lieka daugiau abstraktybė, nes ta mūsų psichologija, kaip sakyta, yra džiugi, dėkinga 90-ji psalmė — saugios globos jausmas. Todėl ir paties velnio pastangos mums kažin kaip neaktualios, be didelio ryšio su

mumis pačiais, nes nuo jo jaučiamės dengiami Viešpaties skydo.

Ir va prieiname prie blogų pasekmių: dėkingai žvelgiant į save, nebematoma ir kaip reikiant nebemastoma to, kas dedasi aplinkui. Nesena pasaulio istorija mums duoda pavyzdžių, kaip totalitarinių režimų šalyse dalis privilegijuotų gyventojų, kurių valdžia nekliudo, gali nebematyti koncentracijos stovyklų, prigrūstų kalėjimų, tardymo ir kankinimo kamerų, trumpai, kas daroma su kitais jų krašto žmonėmis. Akys atsidaro, apimtos siaubo, kai tos nežmoniškos žiaurybės pamatomos.

Tai daugelio mūsų pačių iliustracija religine prasme. Kadangi daugelis esame privilegijuoti — mažai kliudomi velnio, mūsų dėkingai į save ir Dievą nukrypęs žvilgsnis nebemato kaip reikia to, ką tas tikrai totalitarinis pragaro žaltys, padedamas sėbrų, žvėriškai išdarinėja su kitais mūsų broliais ir seserimis: suvedžiojęs apgaulingais pažadais, apiplėšia, pagrobdamas tikrąją jų dąrties ir ateities laimę; rauna iš dvasios ir širdies, kas jaukiai žmogiška ir kartu traukliai dieviška, kaip kito gerbimą, užuojautą, meilę, aukojimąsi, grynumą, ilgesingą bendravimą su Kūrėju... Tokiu būdu juos sudarko, suskurdina, apkala įvairiopus nelaisvės pančiais, daugelį net prisijungia kaip vergus vykdyti klaikių planų arba bent ištaškyti niekam savo pačių gyvenimą.

Žvilgsnis į tai veikia panašiai, kaip į surastas nacių ar bolševikų siautėjimo aukas: atskleidžia mūsų akims režimo žvėriškumą ir, jei dar tebeveikia jo sistema, norą visais būdais dėtis prie jos griovimo ir engiamųjų laisvinimo.

Kai kam gal lyg darosi neaišku: ar tad nebeturime daryti savo anos 90-sios psalmės? Toks apimlesnis žvilgsnis į pasaulį ir prieš engiamus savo brolius nuo anos psalmės nieko nenuima. Atvirksčiai, ją tik paryškina ir pagilina, nes kelia dar didesnę padėką Dievui, kad neleido mums tapti šio žvėriško priešų aukomis, ir kartu traukia plėsti tą Aukščiausiojo globą ant daugelio mūsų brolių ir seserų, kurie, to priešų suvedžioti ir laikomi naguose, jos neturi.

Trečias dėsnis: *matykime velnią, veikiančią žmonių rankomis*. Čia galime išvesti tam tikrą lygiagrebę tarp gėrio ir blogio įsikūnijimo. Gėrio, aukščiausiojo Gėrio, įsikūnijimą pažįstame Kristuje. Kai gyveno žemėje, matė jį Palestinos gyventojai kaip žmogų. Bet jo rankomis, lūpomis, kiekvienu žingsniu veikė dieviška galia, pati dievybė. Kitais žodžiais, dievybė veikia ne tiesiogiai, o betarpiškai, žmogaus prigimtimi. Taip ir su Kristaus karalyste, Bažnyčia. Joje irgi dieviškasis elementas reiškiasi ne tiesiogiai, o naudodamas žmogiškąjį. Panašų dalyką turime sakyti ir apie Antikristo karalystę: piktoji dvasia savo planus vykdo ne tiesiogiai, o tarpiaiškai — naudodama žmones kaip savo įrankius. Žinoma, tai nereiškia, kad juos fiziškai apsėstų, nors ir tai pasitaiko, ar kad įsikūnytų, viename asmenyje susijungiant dviem prigimtims, kaip Kristuje.

Ir šis trečias dėsnis tarnauja perkelti piktojai dvasiai iš abstraktybės į konkrečią, aktualią tikrovę. Jis taip pat padeda geriau įžvelgti to mūsų priešų tikrąjį veidą.

Vienas lenkų karininkas, Juozas Čapskis, yra parašęs atsiminimų knygą, pavadintą *Nežmoniškoje žemėje* — iš savo atsiminimų Sovietų Sąjungoje paskutiniojo karo metu. Vienoje vietoje pasakoja, kaip, sodinant jį į kalėjimą, čekistai tarp kitų daiktų rado medalikėlį su Dievo Motinos paveikslu. Įtūžusiai griebę, sviedė jį ant žemės ir ėmė mindžioti. Ar čia prieš mus neišnyra šėtono dantimis griežiama neapykanta tam, kas koku nors būdu šventa? Kai skaitome Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoje apie Kryžių kalną prie Meškuičių, kur žmonių pastatomi ir, rodos, niekam neužkliūvantys kryžiai nugriaunami ir sudaužomi, regime tą patį pragaro siutimą, negalintį pakelti net ženklą to, kas siejasi su dieviškumu. Galime taip pat pagalvoti apie Solženicyno aprašomą tardytojų elgesį Gulago salyne, pažeminant ir išniekinant suimtuosius: spjauti į atvirą burną, grūsti veidą į pilną spjaudyklę, šlapintis į paklupdyto tardomojo veidą... Ar tai nerodo šėtono išsiliejančios neapykantos pačiai žmogaus prigimčiai, kurios jis

negali pakelti kaip Dievo paveikslas, todėl siekia purvinti, niekinti, žeminti.

Kard. Newmanas savo poemoje *Geron-tijaus sapnas* vaizduoja sielos skrydį į Dievą po kūno mirties. Pakeliui, šalia gerųjų angelų melodijos, sklaidžiančios laimę, ausis taip pat pasiekia puolusiųjų, virtusių demonais, tyčiojimas ir tūžimas, kad jų aukštieji sostai dabar Dievo atiduodami palyginti skurdžios prigimties kūriniais — žemės vaikams: “Antai žmonės, menkaverčiai / žemės purvo gabalai, / siekia Dievo vaikais būti / ir pakilti taip aukštai, / kad užimtų mūsų sostus, / tyrų dvasių prakilnių, / ne-teisingai to Despoto / lauk iš rojaus iš-mestų”.

Ketvirtas dėsnis: kartais mums gali padėti apie velnią mąstyti jo *titulų litanija*. Taip mes elgiamės su šventais asmenimis: išreiškiame jų dorybes, garbingumą, charakterį užsipelnętais kilniais vardais, kurie supinti į litaniją: Dievo Motinos, šv. Juozapo, šv. Kazimiero... Panašių, tik atvirkščių titulų litanija galime mąstyti apie Piktotojo prigimtį ir charakterį. Kai kuriais vardais ji yra pavadinęs pats Viešpats Kristus. Jis sako, kad velnias yra melagis ir melo tėvas, galvažudys, šio pasaulio kunigaikštis. Tokių titulų, pagrįstų jo charakteriu, galime sugalvoti patys, nurodydami ir pagrindą pavadinimams. Aišku, jog prie titulų nedėsi-me prašymo, kad už mus melstųsi, bet gal kad Dievas saugotų nuo tokio. Keletas pa-vyzdžių: Apgavikas, Piktavalius, Teroristas, Šnipinėtojas, Infiltruotojas, Purvintojas, Kliudytojas, Siurbėlė, Sugedimo versmė, Šlykštybė...

Galime pridėti dar vieną dėsni, kuris yra daugiau papildymas ar pataisa trečia-jam, kur sakėme, jog reikia žvelgti plačiau, ne vien į save. Gal mes jaučiamės saugūs nuo jo pastangų, kad nebūtume išganyti, priimti į dangaus namus. Bet toli gražu ne-same saugūs nuo jo pastangų ir veikimo, kad į tuos namus nenueitume su puikiai žė-mėje atliktu savo uždaviniu, išvystę į save įdėtą potencialą ir Dievo garbei kuo pana-šesni į vienatinį jo Sūnų.

“GAILA MAN MINIOS”

Buvusi SIBIRO TREMTINĖ

Tuščioj lygumoj aidi Tavo žodžiai, o žmonės negalvoja apie namus ir poilsį. Ta-vo žodžiai... Tai jie iškvietė žmones iš na-mų ir atvedė čia. Dėl jų minia pamiršo duoną ir artėjantį vakarą. Žvejys negalvoja apie tinklus ir valtį, o muitininkas apie pelną. Visi jie jaučia nurimusį ilgėsį — tą ilgėsį, kuris visais keliais lydėjo žmogų nuo rojaus vartų, kol atvedė čia, prie Tavo žo-džių.

O vieta tuščia, ir nuo tolimų pakraščių jau kyla miglos. Kažkur yra namai ir duona ant stalo, o čia tik tyrai ir Tavo žodžiai. Dieve, kaip norėtume būti toje minioje — alkani ir pavargę, kad tik galėtume išgirsti Tavo “Gaila man...” Juk taip retai išgirs-tame šitą žodį. Mūsų niekas nesigaili. Net mes patys nemokame savęs gailėtis. O esame vargingesni už aną minią. Jai trūko tik duo-nos, bet ji turėjo Tave. O mes dažnai pri-trūkstame Tavo žodžių, ne tik duonos. Daž-nai paliekame Tave kalbėti tyrams, ketu-rioms sienoms — dėl duonos, dėl monetos, dėl vienos valandos džiaugsmo. Rūpestis duona—mums pirmoje vietoje. Tada mums pritrūksta visko: alkani ir pasiklydę atsidu-riame tyruose. Ir jei tada neištarsi “Gaila man...” — kaip tada pasieksime Tėvo na-mus?

Viešpatie, dabar visas pasaulis yra al-kana minia prie Tavo kojų. Visi esame al-kani — duonos, laisvės, Tavo žodžio. Kada labiau buvo reikalingas duonos padaugini-mas! Dieve, padaugink tą duoną, kurią įsta-tymo raidė paduoda kaliniui. Padaugink tą paskutinę riekelę, kurią motina su rūpesčiu dalina savo vaikams. Tegul ji pasibaigia tik tada, kai vaikų akyse užges alkis. Padaugink savo žodžio ilgėsį, kad nebijotume išeiti į tyrus. Neleisk, kad jį girdėtų tik akmenys.

Tu turi begalinius išteklius. Anuomet Tu galėjai dykumos akmenis duona pavers-ti. Bet Tu panorėjai minią pasotinti ta duo-na, kurią bevardis vaikas Tau išsaugojo. Ir mano rankos nėra visiškai tuščios. Žiūrėk—

turiu truputį geros valios, meilės ir labai daug didžiųjų norų. Kūrenti Tavo ugnis. Siūbuoti Tavo varpus. Tai nedaug — tik trupiniai, surinkti iš didesniųjų išteklių. Ar Tu nenori paimti šiuos trupinius? Tai mažiau negu miežinė duona, bet argi Tau ne vis tiek? Leisk man būti tuo bevardžiu vaiku, kurio maži ištekliai pripildė apaštalių rankas ir pasotino minią. Palaimink mano išteklius, kad niekada nepavargtų iš alkio tie, kuriuos pavedi mano globai.

“DĖL TAVO ŽODŽIO UŽMESIU TINKLUS” (Lk 5,5)

CHIARA LUBICH

Jėzus, mokęs minias iš Simono Petro valties ir baigęs kalbėti, liepė Petruui irtis į gilumą ir ten išmesti tinklus valksmui. Petras pasiaiškino, kad jie, kiaurą naktį vargę, nieko nesugavo, bet dėl Jo žodžio tinklus užmesia.

Kai jis tai padarė, užgriebė didelę daugybę žuvų, kad net tinklai pradėjo trūkinėti. Tada kitos valties bendrininkai atskubėjo jiems padėti, ir jie pripildė žuvų abi valtis, kad jos kone skendo. Petrą, jo bendrininkus Jokūbą ir Joną bei visus jo draugus, buvusius kartu, suėmė išgąstis. Petras, nepaprastai nustebęs, puolė Jėzui į kojas ir prašė nuo jo pasitraukti, nes jis — nusidėjėlis. Jėzus liepė jam nebijoti ir pasakė, kad nuo šiol jis jau žmones žvejosiąs. Petras, Jokūbas ir Jonas, tuoj išvilkę valtis į krantą ir viską palikę, nuėjo paskui Jėzų.

Tas stebuklingas žuvų pagavimas simbolizuoja apaštalių ateities uždavinį. Petro ryžtingumo pavyzdys yra ne tik apaštalamis ir jų ipėdiniais, bet ir visiems krikščionims. Petras, būdamas žvejys, po nenusisekusios nakties galėjo tik nusišypsoti ir nebotti Jėzaus patarimo užmesti tinklus pilnoje dienos šviesoje, žvejybai mažiausiai tinkamu laiku. Bet jis nepaisė tų savo samprotavimų ir Jėzumi patikėjo.

Tokia situacija yra tipiška tikintiesiems, kai jų tikėjimas yra bandomas kasdieną dau-

gelio įvairiausių aplinkybių. Kada mus supantis pasaulis veda į pusėtinumą, nerūpestingumą ir nepaisymą, tada pareiga, atsakomybė ir užduotis pradeda mums atrodyti per sunkios ir neįmanomos vykdyti. Tada Jėzus kaip tik reikalauja apsisprendimo, ryžto ir ištvermės. Tokio tvirtumo ir jėgų mums reikia, kad, eidami pirmyn, galėtume priešintis bet kokios blogybės įtakai, kuri mus gali veikti aplinkoje per socialinį spaudimą, per draugus ar komunikacijos priemones.

Toji kova nėra lengva, ypač kai ji turi būti tęsiama kiekvieną dieną, kiekvieną valandą. Bet jei noriai į ją stosime ir ištersime, ji padės mums subręsti tikrais krikščionimis. Ji mums parodys iš patirties, kad tie ypatingi Jėzaus žodžiai ir pažadai iš tikrųjų mūsų gyvenime pildosi ir kad mes galime imtis to dieviško užmojo, kuris yra daug nuostabesnis, negu galėtume įsivaizduoti.

Tokiu būdu, nežiūrint, kad gyvenimas šiame pasaulyje gali būti sunkus, nuobodus ir bevaisis, Dievas mums šimteriopai atlygins ir šiame gyvenime, ir amžinybėje, jeigu Jo klausome. Tai ir yra tasai stebuklingas žuvų sugavimas, kurs nuolat kartojasi.

Kaip tai galime vykdyti savo gyvenime? Turime, kaip šv. Petras, sakyti: “Dėl Tavo žodžio...” Mes turime tikėti Jo žodžiais, neklausinėdami, ko Jis iš mūsų nori. Mes turime remtis Jo žodžiais savo elgesy, gyvenime ir visuose dalykuose, ką tik darome. Tada mūsų gyvenimas bus ant tvirto ir saugaus pagrindo ir galėsime matyti, kad tose ypatingose situacijose, kuriose žmogiškos jėgos nieko negali, Jis įsiterpia, ir gyvenimas prasideda iš naujo net ir ten, kur, žmogiškai galvojant, būtų neįmanoma.

• Amerikos ir Europos vyskupai Romoje svarstė atominų ginklų problemą. Kai kurie Europos vyskupai laiko JAV vyskupų liniją per daug radikalia. Vakarų Vokietijos katalikų organizacijų centro komitetas 1981 m. lapkričio 14 d. yra paskelbęs deklaraciją, kurioje sakoma, kad vienintelis kelias vakarų sąjungai atsiliepti į grėsmę yra apginkluoti panašiais ginklais savo gynybos sistemą, nes tik tuo keliu galima sėkmingai gintis nuo agresoriaus.

Marija Stankus-Saulaitė

PASAKOS

*Praeina dienos. Sukasi ašis
degdama, nepadegdama.
Saulei nebūtų kito vardo ir
kitokios išeities: viena ir
ta pati žioruojanti laimė.*

*Iš žemės stiebiasi spalvos:
būsiąs pavasaris, geltėsiąs ruduo.
Palaidoti kelsimės ir prisikėlę
grįšim į nežinią, tikrosios
padėties saugiąją kertę.*

*Tarp pirmojo ir antro vyksnio,
tarp būties įvairių vagų
dar susiliečia šaknys,
lakštai susipina, žiedai
atranda skaidomą ankštį.*

*Kažkaip suspėjam išsitiesti,
lyg žemė būtų mūsų, o mes
vaikai ne oro ar ugnies,
bet nežinios ir kasdieninio
pasisukimo į pradžių.*

*Nors kartą pilnu veidu gręžtis
į viso besikeičiančią eigą,
trumpai pritapti prie šviesos
spindulių ir jais prisidengti
pajėgiame, lyg būtume savi.*

.....
*Ir šiandien klausiamo savęs:
kur skriejo aukso gaubliai, mus pamiršę?
Po jų vien atšvaitai svajų rytuos,
kur naktys bijo baigtis ir netekti
skaidrinančios akimirkos.
Vėliau galbūt nei tiek mums nebeliks:
lapų šviesios kraujagyslės,
lengvos žiedadulkių dangos,
vaivorykštės auksinio dryžio;*

*nebesiriš galbūt sapnai,
prisiminimai prasiverš retai,
žvelgesys nesieks aukščiau,*

kur išsilaikome kol kas.

.....
*Branduoliniai vakarų ginklai,
užliūliuoti vakarų Europoj,
pasisukę į sovietinius kraštus, —
sakykime aiškiau:*

*jų snapas, jų gyls, nuodas
pasieks pirma Lietuvą,*

*mūsų pirmutinę pašvaistę,
pradžią greitos pabaigos
mūsų protėvių ir promotinių,
mūsų pusbrolių ir pusseserių,
mūsų sielos ir pasakų.*

*Pirma sudegs anie saulėlydžiai,
uždus pirmiausia anie laukai;
pirma užsitrauks akys, kaip mūsų,
ir nebebus mums ko ilgėtis,*

*ir nebebus kada ilgėtis,
nes mes seksime šviesos greičiu
savo pusbrolius ir pusseseres*

į baltą išnykimą.

Net ir išnara

neilgai liks.

“The Pershing II’s range of 1,000 miles means it cannot reach Moscow from West Germany, but it can land its 250-kiloton warhead (15 times the Hiroshima bomb) in many parts of the western U.S.S.R. in less than ten minutes” (Time, 1983 m. sausio 31 d., 13 psl.).

Žodžiai neišversti. Grėsmė paprastais angliškais žodžiais kasdieniškai, aiškiai ir tuo pačiu žiauriai išreiškiama. Lietuva pakliūva į tarptautinę politiką, kurioje negali ištarti nė žodžio.

50 METŲ NUO TUMO-VAIŽGANTO MIRTIES (1869-1933)

JONAS MIŠKINIS

Nors Tumas-Vaižgantas buvo kunigas, tačiau šalia grynai kunigiško darbo jis buvo rašytojas, visuomenininkas, kultūrininkas ir aktyvus tautinio atgimimo žadintojas. Jis mirė Kaune 1933 m. balandžio mėn. 23 d.

Kai Juozas Tumas atėjo į pasaulį, Lietuvoje buvo sunkūs metai: spauda uždrausta, visur siautėjo Muravjovo-koriko kazokų baudžiamieji būriai.

Gal svarbiausia Vaižganto charakteristika buvo nepaprasta kultūra ir žmoniškumas. Jis savo gyvenime buvo daug vargo matęs, užtat tapo uoliu kovotoju su visokiomis blogybėmis ir stengėsi visur skleisti gerį. Jis gerbė kiekvieną žmogų ir juo pasitikėjo. Jeigu kam paskolindavo pinigų, tai neimdavo jokių kvitų, jokių garantijų. Jis nekrovė sau turtų, bet visiems stengėsi padėti, kas tik buvo jo pagalbos reikalingas. Daugeliui jaunuolių padėjo mokslus eiti. Jam atrodė, kad tai yra geriausias pinigų investavimas — jaunuoliai, baigę mokslus, tęs tuos darbus, kurių jis savo gyvenime nespėjo pabaigti.

Vaižgantas buvo labai jautrus ne tik žmonių reikalams, jis negalėjo pakęsti, kai matydavo narveliuose uždarytus paukščius. Jei galėdavo, jis atidarydavo narvelio dureles, kad paukštis galėtų išskristi į laisvę.

Jis buvo tėvynės meilės pavyzdys. "Aš myliu Lietuvą, — sakė jis, — nes tai mano tėvynė, mano gyvybė, mano džiaugsmas ir pasididžiavimas. Gerbiu jos vardą, kurį smaugėjai braukė iš žemėlapių, iš šnekamosios kalbos, iš dokumentų". Vaižgantas rodė didelę pagarbą Lietuvos valstybės ženklui — Vyčiui. Tėvynė ir laisvė jam buvo lyg sinonimai: "Laisvė — tai siela, kuri gaivina mano tėvynę. Nėra laisvės — nėra nė tėvynės; nėra tėvynės — nebus nė laisvės. Mylėdamas Lietuvą, myliu laisvę, kurią man tegali duoti nepriklausoma šalis, mano tėvynė. Mano tėvynė reali, ji turi savo vietą pasaulyje, niekas neturi teisės jos iš tos vietos išstumti. Gali priešai ją smaugti, bet visiškai

užsmaugti jos negalės, kol nebus visai tautai nukapotos galvos. Vos tik atsigniaus smaugėjo rankos, tauta žiobtelės gimtojo kvapo ir sušuks — tebesu gyva!"

Savo raštais Vaižgantas gaivino lietuvius. Jo raštų centre buvo tėvynė Lietuva. Lietuva jam buvo šventovė, be kurios neįmanomas gyvenimas geram lietuviui. Visa Lietuvos gamta su savo miškais, ežerais, upėmis ir kvepiančiomis pievomis buvo jam tikroji motina, ramintoja, užtarėja. Jis rašė, kad Šveicarijoje, Norvegijoje ir kitur aukšti kalnai savo viršūnėmis dangų siekia. Aukštytyn žiūrint, galva svaigsta, žmogų sukrečia baimė, nes jie lyg žmogų pažemina, nusmelkia. O Lietuvoje yra visai kitaip. Visur čia ramu. Tą ramumą, graudžios poezijos sparnais plasnojančią, terasi tik Lietuvoje.

Lietuvybė Vaižgantui buvo ne tik pareigos, bet ir garbės dalykas. Lietuvybė jam buvo visų darbų įkvėpėja, nuotaikos kėlėja, vienybės šaltinis. Lietuvybės siekimo simboliu jam tapo Vilnius. Anot jo, kas išsižada Vilniaus, išsižada lietuvybės. Kas dėl Vilniaus suabejoja, tas įžeidžia didžiųjų savo prabočių atminimą, tas nevykdo jų didžio testamento. "Lietuvą ir lietuvius mylėjau, bet sentimentus jiems išsikalbėjau savo raštuose — prašom pasiskaityti, ir bus vis tiek, ar vis tebūsiu, ar nebūsiu". Vaižganto raštai nuo pradžios iki galo persunkti tyros ir kilnios tėvynės meilės.

Klausydamas savo lietuviškosios sąžinės, Vaižgantas dalyvavo ir politiniame gyvenime: seimuose, suvažiavimuose, konferencijose, būtent visur, kur tik buvo svarstomi aktualūs Lietuvos reikalai. Jis aktyviai dalyvavo Vilniaus didžiajame seime, Rusijos lietuvių seime, Stockholmo lietuvių konferencijoje, Tautos taryboje Rusijoje ir eilėje kitų politinių institucijų, dirbusių Lietuvos išlaisvinimo darbą.

Visą laiką Vaižgantas dalyvavo lietuvių spaudoje, pradedant spaudos draudimo laikais. Būdamas kunigų seminarijoje, uoliai

ISPŪDŽIAI IŠ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖS (VII)

GUNDA KODATIENĖ

MADRIDE, liepos 15 d.

Kokia laimė sugrįžti į gražų, modernų Madridą, ispanų karalių ilgalaikę buveinę, svarbų meno, mokslo, politikos, industrijos ir komercijos didmiestį. Industrijai padeda ypatingai patogus, gerai išplėstas geležinkelis ir vandens susisiekimas. Čia yra metalo liejyklos, maisto ir gėrimų paruošimo, o taip pat audinių, odos, baldų, įvairių mašinų, elektros, kilimų, brangenybių, popieriaus, muilo ir kitų gaminių įmonės.

O kiek čia sutelkta meno! Jis matomas ne tik karalių rūmuose, bažnyčiose, muziejuose, bet ir kiekviename senesniame pastate. Jau vien pravažiuojant erdviomis gatvėmis, negalima nepastebėti anų laikų statybos aukšto meninio skonio. Stebina ir erdvios, skoningai pritaikytos kultūrinės mokslo įstaigos. Madrido universitetas su savo moderniais fakultetais buvo įsteigtas 1590 metais. Iš pradžių tai buvo tik kolegija, kuri vėliau tapo universitetu, garsiu mokslo židiniu Ispanijoje. Mokslo atžvilgiu taip pat yra labai svarbi didžiulė miesto biblioteka. O tos gausios katalikų bažnyčios su neaprāšomu meno turtingumu liudija gilų ispanų tautos religingumą.

Madridas yra laikomas vienu iš svarbiųjų ir moderniųjų Europos miestų, lyginamas su Paryžium, Londonu, Roma. Anksčiau jis buvo apsuptas mūrine siena su šešiolika vartų. Iš jų dar ir dabar yra trys pasilikę. Prie vieno iš jų yra centrinė elegan-

---

platinio draudžiamą spaudą, o nuo 1897 m. redagavo “Tėvynės sargą”, spausdinamą Mažojoje Lietuvoje.

Daug dirbdamas, “po kiekviena našta kišdamas savo petį”, kaip jis pats sako, neturėjo laiko liūdėti, buvo visuomet linksmas, mėgo juoką ir humorą. Tuo savo linksmumu ir kitus užkrėsdavo. Tikrai Tumas-Vaižgantas buvo žiburys, apšviečiantis visą aplinką. Toji šviesa dar ir šiandien, po 50 metų, sklinda iš jo paliktų raštų.

tiška aikštė — Puerta del Sol. Ir prie kitų dviejų yra aikštės, puošiančios miestą.

Pernakvoję ir papusryčiaavę modernia-me Cuzco viešbutyje, kiekvienas susidarėme planus pagal savo norą praleisti pusdienį, nes iki pietų buvo laisvas laikas. Mudu su vyru nutarėme pasivažinėti po Madridą, norėdami geriau su juo susipažinti. Išėdome į tramvajų ir plačiomis gatvėmis, besidairydami į įdomius pastatus, bematant atsiradome miesto centre. Krautuvė po krautuvės. Langai, skoningai prekėmis išdėstyti, vilioja užėti pasižiūrėti. Pasidairę po mažesnes krautuves, užėjome į didžiulę dvylikos aukštų parduotuvę. Negalėjome atsistebėti krautuvės turtingumu, prekių gausumu ir įvairumu. O žmonių visur masės. Kur tik eini, kiekviename skyriuje tiesiog spūstis. Tarp jų labai daug jaunų žmonių, tartum čia niekas nedirbtų. Bet kai pasiklausai, jie kalba įvairiausiomis kalbomis, daugumas jų turistai, kaip ir mes.

Nors pardavėjai ir labai užimti, bet vis tiek mandagūs, pasiruošę patarnauti. Negalėdami su mumis gerai susikalbėti ir atsakyti į pateiktus klausimus, pakvietė angliškai kalbančią jaunuolę, kuri mums paaiškino, kad tokio didumo krautuvių Madride dar esančios keturios ir visos tokios turtingos. Neiškentėme ir mes nenusipirkę suvenyrų. Mokėjome doleriais. Juos čia mielai ima, apskaičiuodami pagal dienos kursą.

Grįžtant matėme keliose vietose žmonių spūstį. Įdomumo pagauti, sustojome ir mudu pasiklausyti jų orkestrų melodingos muzikos. Vieni sustoję, kiti, sėdėdami ant suolų, klausosi muzikos, maloniai poilsiauja. Atsirado ir šokėjų. Visi linksmi, nerūpestingi. . . Pajunti labai savotišką didmiesčio pulsą. Nemaža ir čigonų su vaikais, kurie, atkišę rankas, prašo pinigų. Jie turistus labai sekioja — reikia būti atsargiems.

Po pietų važiuojome aplankyti Madrido įžymybės — garsaus Del Prado meno muziejaus, kuris yra mieste labai erdviame, di-

dingame pastate. Muziejus pastatytas 18-to šimtmečio gale. Jame yra apie 3000 paveikslų. Tai garsiųjų ispanų, italų, prancūzų ir kt. menininkų kūriniai. Daugumas paveikslų religinio turinio, bet yra ir tų laikų imperatorių portretų bei kitokių kūrinių. Paveikslai labai didelės vertės, daug yra tikrų meno šedevrų. Vien tik ispanų menininko Fr. Goya (g. 1736 m.) yra 308 paveikslai. Nors jis yra natūralistas, bet drauge laikomas ir impresionizmo tėvu. Labai vertingas jo paveikslas yra "La familia de Carlos IV". Goya drauge su El Greco ir Velazquez yra laikomi žymiausi tų laikų ispanų menininkai, palikę savo tautai daug istorinių meno šedevrų.

Nemažai paveikslų matėme ir menininko El Greco. Jis gimė 1541 m. Ispanijoje, vėliau apie 10 metų dirbo meno studijoje Venecijoje, po to Romoje ir pagaliau, grįžęs į Ispaniją, ilgą laiką darbavosi Toledo mieste. Jo kūrinių yra ne tik Del Prado muziejuje, bet ir Escorial vienuolyne, Toledo katedroje ir kitose bažnyčiose. Ypatingai įspūdingas El Greco kūrinys yra "Nukryžiuavimas". Tai didžiulis paveikslas 5 m ilgio ir 2½ m pločio.

Nemaža religinėmis temomis paveikslų matėme ir ispanų menininko Murillo, gimusio 1617 m., Sevilijos Meno akademijos steigėjo ir jos pirmojo vedėjo. Nemaža čia yra ir kitų tautų menininkų kūrinių. Reikia būtinai paminėti olandų portretistą Rembrandt, gimusį 1606 m., bet jo menas turi įtakos iki šių dienų. Ypač 18-19 šimtmečiuose jis buvo daugelio kitų menininkų įkvėpėjas.

Mano dėmesį visada patraukia religiniai paveikslai su angelais. Pavyzdžiui, italų menininko Fra Angelico paveiksle "Apreiškimas" tie angelai tokie grakštūs, mistiški... Nemaža jo kūrinių yra ir kituose muziejuose: Romoje, Paryžiuje, Londone.

Išskirtinai įspūdingi yra germanų kilmės flamų menininko Rogier van der Weyden paveikslai "Kristaus nuėmimas nuo kryžiaus" ir "Sopulingoji Motina". Taip pat matėme Veronese, Tiziano, Rafaelio ir kitų garsiųjų pasaulio menininkų kūrinių, nuo kurių sunku žiūrovui atitraukti akis.

Murillo. Nekaltas Prasadėjimas (Del Prado).

Del Prado muziejui reikėtų paskirti net kelias dienas, norint viską gerai apžiūrėti, o mes per vieną kitą valandą tespėjome jį apibėgti. Ak, visur to laiko trūkumas.

KARALIŲ RŪMAI, liepos 16 d.

Gerai išsimiegoję ir papusryčiaavę, vėl išvažiuome autobusais gražiomis Madrido gatvėmis. Matome pašto rūmus, kurie, kaip pasakoje — bokštai, bokšteliai su įvairiomis figūromis. Tas pastatas — tai tartum į viršų kylantis meno kūrinys. Vadovė atkreipia mūsų dėmesį ir į puošnią Izabelės II aikštę su jos imponantiška statula.

Važiuojame toliau, pasukame į vakarus ir privažiuojame keturkampės formos kvartalą užimančius Madrido karalių rūmus. Rūmai ispanų stiliaus su kiemu viduryje, su

bokštais, arkomis, kolonomis ir balkonais. Rūmai atrodo labai didingai, tik jų fasadas 150 m ilgio. Rūmai apsupti sodų su trykštančiais fontanais.

Seniau čia buvo tik pilis — apsigynimo tvirtovė. Vėliau vis pristatant, pertvarkant, virto karalių buveine, kuri 1734 m. Kalėdų vakarą, kilus dideliam gaisrui, visiškai sudegė. Tuometinis karalius Pilypas V planavo pastatyti naujus rūmus, gražiausius visoje Europoje. Italas architektas Jonas B. Sacchetti paruošė planą, pagal kurį buvo pastatyti šešių aukštų rūmai, užimantys tokį pat plotą, kaip ir senieji. Bijantis gaisro, rūmai buvo pastatyti iš akmens, kurį vežė iš Ispanijos kalnų.

Rūmuose iš viso yra 2800 kambarių. Jų vidaus įrengimas tiesiog fantastiškas. Kiekvienas kambarys skirtingai įruoštas, specialiai užsakytas ir pagal savo paskirtį menininkų pritaikytas. Nėpaprasto grožio italų ir kitų garsiųjų Europos menininkų kambarių lubų freskos. Visi baldai, sienų gobelenai, grindų kilimai, statulos, vazos — viskas yra autentiška ir per bet kokius istorinius pasikeitimus, net per Ispanijos pilietinį karą išsilaikė nepaliesta.

Vos tik įžengi į rūmus, pamatai erdvų vestibulį — tai karalių, prezidentų, ambasadorių sutikimo salė. Aukšti, iškilmingi, kilimais kloti laiptai, kuriais nulipdavo karalius svečių pasitikti. Ypatingais atvejais rūmai dar ir dabar naudojami, ir svečiai karaliaus čia pasitinkami.

Norint viską pamatyti, reikėtų keletą dienų šiuos rūmus lankyti. Mes pamatėme tik 30 svarbiausių kambarių ir susidarėme bendrą vaizdą. Kambarių grindys daugiausia inkrustuoto marmuro, padengtos brangiais kilimais. Norint juos apsaugoti, keleviams praeiti yra patiesti paprasti kilimai. Antikiniai baldai daugiausia apmušti rankų darbo išsiuvinėjimais arba brangiais gobelenais. Liūtai ir kitos įvairios figūros daugiausia prancūzų skulptorių. O kiek brangaus porceliano! Vieno kambario visos lubos išklotos porcelianu, užtat šis kambarys ir vadinamas porceliano kambariu. Yra ir veidrodžių kambarys, kur visos kambario

sienos apdengtos dideliais senoviškais tamšaus atspindžio veidrodžiais, pagamintais senovišku gyvsidabrio metodu. Visur daugybė paausuočių žvakidžių, bronzinių paausuočių ir kristalais papuoštų sietynų.

Matėme ypatingo grožio karalienės Elzbietos II miegamąjį. Čia karalienei gimusių kūdikį atnešdavo ant auksinės lėkštės. Šis ir daugelis kitų kambarių papuošti karalių portretais su prabangiais senoviškais rėmais. Labai erdvus valgomasis — tai salė vizito atvykusių karalių ir prezidentų priėmimui. Čia kabo keturiolika didžiulių sietynų, stovi ilgas stalas, skoningai išdekoruotas ir pilnai padengtas aštuoniasdešimčiai asmenų. Jeigu reikia, atidaroma siena, ir stalas padidinamas iki 150 asmenų. Prabangios porceliano lėkštės, sidabras ir įvairaus dydžio kristalo stiklai, kiekvienam asmeniui po šešis. Šitas kambarys pirmą kartą buvo panaudotas 18-tame šimtmetyje karališkoms vestuvėms.

Matėme labai įdomų ir vienintelį pas menininkus neužsakytą laikrodžių kambarį. Jis pilnas įvairaus dydžio ir įvairių formų brangių senovišku laikrodžių, apie 70 dar einančių, mušančių, skambinančių. Pačiame viduryje ant specialaus staliuko stovėjo laikrodis, kur senovės mitologijos graikų herojus Herkulis ant pečių laiko visą žemės rutulį.

Generolas Franco, nors gyveno atskiruose rūmuose, čia turėjo savo kambarį, kuriame priimdavo svetimų valstybių valdovus. Ant vienos sienos kabėjo didžiulis jo portretas — jaunas Franco ant žirgo. Kai Franco mirė, buvo pašarvotas šiuose rūmuose. Čia jį aplankė minios žmonių.

Matėme kambarį, kur buvo geriama kava ir klausomasi muzikos, matėme aukso, sidabro indų kolekcijos kambarį, įžengėme į karalių koplyčią, kur be pertraukos visą laiką skamba 18-tojo šimtmečio vargonų tonai. Neužmirštamą įspūdį žiūrovui palieka ir visi kiti kambariai su brangiais gobelenais, kilimais, liuksusiniais baldais, vazomis, statulomis, meniškėmis freskomis.

Rūmai vis buvo didinami, naujinami, gražinami ir galutinai baigti 1764 m. Nors ir dabar dar atvyksta į čia karaliaus užsie-

nio svečių bei valstybių galvų, bet rūmai jau laikomi muziejumi, labai gausiai lankomu ispanų ir užsieniečių. Apžiūrėję rūmus, čia pat, vestibulyje, prisipirkome suvenyrų, skaidrių, atvirukų, kad galėtume ir kitiems parodyti tą nepaprastą Ispanijos karalių laikų grožį.

GOBELENŲ IR KILIMŲ ĮMONĖ

Aplankėme įdomią senovišką įmonę, kur audžiami gražiausi gobelenai ir kilimai. Rytuose ši pramonė labai sena, bet taip pat ir Flandrijoje buvo audžiama jau 12-to šimtmečio gale. Vėliau šis menas persidavė į Vakarų Europą. Prancūzijoje pirmieji šios pramonės mokytojai buvo flamai. Madride karališkoji kilimų ir gobelenų audimo įmonė buvo įsteigta 1714 metais. Čia buvo išauta nemaža kilimų karalių rūmams. Amerikoje ši pramonė pradėta 1893 metais Niu-jorke.

Visi esame matę mūsų kaimo stakles. Teko matyti ir "Drobės" fabriko stakles Kaune. Jos yra gulsčios. Bet čia audžiama visai kitaip — su labai senoviškais vertikaliai stačiomis staklėmis. Prie audžiamų grindims kilimų ir užmestų staklių stovi po 4-5 darbininkus. Kiekvienas dirba sau paskirtame plotelyje. Jie taip greitai užneria už metmenų storą siūlą, jį užriša ir nukerpa, kad vos spėji pamatyti, kaip dirba.

Stebėjome ir gobelenų audimą paveikslams. Prie tokių pat stačių staklių ant užmestų metmeninių siūlų angliniu pieštuku apvedžioja rašto kontūrus. Paskui už staklių stovintys darbininkai su spalvotų plonų siūlų ritėmis (špūlėmis) renka raštą ir drauge su jomis suplaka audinį. Darbas nepaprastai kruopštus, reikalaujantis didelio patyrimo ir gerų akių. Per savaitę darbininkas gali išausti vieną kvadratinį metrą. Parduodant įmonė gauna už vieną kvadr. metrą 4000 dol., o darbininkas per mėnesį gauna 450-600 dol. Matėme kambarį, kur restauruojami seni, brangūs karalių rūmų gobelenai. Pataisomi net visai išdilę, su skylėmis.

Po pietų visi išsiskirstėme mažomis grupelėmis. Kai kurie ėjo pažiūrėti futbolo rungtynių, kur žaidė italai su vokiečiais ir

Bažnyčia ir paminklinis kryžius "Kritusiųjų slėnyje".

laimėjo italai. Kiti išvyko po miestą pasižvalgyti, kiti — sudarę didesnę grupę, autobusu išvažiavo dar dviejų Ispanijos įžymių pasižiūrėti: Kritusiųjų slėnio ir Escorial.

KRITUSIŲJŲ SLĖNIS

Pavažiavus apie vieną valandą už miesto, labai gražioje kalnuotoje vietoje yra Kritusiųjų slėnis. Franco, laimėjęs civilinį karą ir turėdamas labai daug belaisvių, panaudojo juos įvykdyti savo dideliame projekte. Pasirinktame uoliniame kalne belaisviai iškalė milžinišką olą (453 pėdų ilgio ir 492 pėdų pločio), kurioje buvo įrengta nepaprasta šventovė iš abiejų pusių civiliniame kare žuvusiems kariams pagerbti. Tai tikrai imponantiškas paminklas kritusiems karo dalyviams. Jis buvo statomas 15 metų. Ant kalno viršaus stovi didžiulis 500 pėdų aukščio kryžius. Aplink kalną auga pušys. Prie įėjimo prisodinta gėlių. Viskas sudaro labai jaukią aplinką.

Įžengus į vidų, atsirandanti erdviame vestibulyje, kuris nuo šventovės atskirtas aukšta metaline tvora. Pro jos vartus įeini į labai mistišką didelę bažnyčią, labai įdomią nepaprastu kuklumu, lyginant su kitomis Ispanijos bažnyčiomis. Stebina ir kuklus, labai į-

domiai apšviestas didysis altorius. Ant altoriaus pastatytos šešios aukštos žvakės ir viduryje ypatingai aukštas kryžius su nukryžiuotu Kristumi, kurio galva atversta į viršų — dangų. Bažnyčioje yra ir gražių statulų: šv. Jono, evangelisto, šv. Motiejaus ir kitų šventųjų. Ant sienų sukabinti brangūs didžiuliai gobelenai, net iš 16-to šimtmečio. Čia viskas taip puikiai, meniškai suderinta, kad žiūrovas pajunta ypatingą ramybę.

Už altoriaus yra palaidotas ir pats gen. Franco. Karsto nematyti — jis nuleistas žemyn, po grindimis. Virš jo matyti tik marmurinė stora plokštė, ant kurios visada yra gyvų gėlių. Jas atveža ir padeda Franco gerbėjai. Ši vietovė yra gausiai turistų lankoma. Jai užlaikyti yra sudarytas Franco fondas.

EL ESCORIAL

Neoli Kritusiųjų slėnio, visai prie Guadarrama kalnų, yra Ispanijos karalių ir karalienių laidojimo vieta. Ši vieta yra San Lorenzo vienuolyne prie El Escorial miestelio su 7000 gyventojų.

Vienuolyno pastatas milžiniškas su labai daug arkų, fasadų, terasų, kiemų, su keturiais bokštais. Jis buvo pastatytas Pilypo II jo tėvo Karolio V atminimui. Statant vienuolyną, ketvirtadalis pastato buvo paskirtas karaliaus rūmams, kuriuose apsigyveno Pilypas II su šeima. Po jo čia gyveno ir kiti karaliai. Čia karaliai praleisdavo didelę savo laiko dalį, ruošdami medžiokles ir kitokias pramogas.

Rūmai, kaip ir visur kitur, buvo įrengti labai prabangiškai, su šilkiniais gobelenais, paaukuotais baldais, brangiais laikrodžiais, žvakidėmis, sietynais, vazomis, statulomis ir kt. Vien tik brangių gobelenų čia yra apie du šimtai, kurie yra Madrido karališkosios kilimų dirbtuvės, o taip pat ir flamų gamybos. Lubos išdekoruotos garsiausių menininkų. O kiek neįkainojamų paveikslų! Vien tik El Greco paveikslams paskirtas atskiras kambarys. Ypač išpūdingas šv. Petro paveikslas su giliai susimąščiusiu veidu, pakelta dešine ranka ir kairėje laikomais dangaus raktais.

Aš buvau išžaginta. . .

Vytautas Kasniūnas

Prologas. Viename susibūrimė žinoma ponija, kuri aktyviai darbuojasi literatūros baruose, įsisiūbavus kalboms apie šeimas, vyrus ir moteris mūsų raštijoje, staiga paklausė vyrus: "Ar jūs įsigyvenate, įsijaučiate į moters tragediją, kai ji yra išprievartaujama? Kokius vaizdus jums sukelia šis žodis? Ką jūs darytumėte, jei tai atsitiktų jūsų žmonai, dukrai?"

Vienuolyne yra ne tik pasakiškai meniška bažnyčia su puikiais altoriais, brangiais meniškais paveikslais ir labai vertingais vargonais, bet ir turtingiausia to meto biblioteka visoje Europoje. Šioje bibliotekoje yra jau vien tik Pilypo II iš įvairių vietų suvežtų 4000 knygų. Šiuo metu bibliotekoje yra apie 40.000 knygų. Daug yra vertingų istorinių manuskriptų arabų, lotynų, graikų, hebrajų kalbomis.

Laiptais palipus žemyn, yra mauzoliejus su daugybe karalių, karalienių ir jų šeimų karstų. Karstai yra sudėti mauzoliejiaus sienose. Matyti tik jų šonai. Jų čia yra tiek daug, kad sudėti vienas virš kito keliomis eilėmis.

Apie 2 km nuo vienuolyno, ypatingai gražiame gamtos kampelyje, yra aukštesnė kalva, kurioje yra natūraliai nušlifuoti akmenų. Ant vieno iš jų mėgdavo atsisėdęs ilsėtis Pilypas II ir stebėti vienuolyno statybą.

Vyrai sužė, kaip užpultas bičių avily. Nebuvo nenorinčio atsakyti, pasisakyti. Vykko gana įdomios žodinės rungtynės: vyrai vienoje pusėje, moterys — kitoje. Nepasidalinome laimėjimo laurais. Kiekviena pusė jautėsi stipri savo pasisakymais ir išvadomis, daug pasimokiusi viena iš kitos. Vienas kitą klausė, kodėl apie tai tyli rašliava.

Kai kalba nukrypo, ar kas nors iš mūsų asmeniškai kalbėjosi su šia tragedija išgyvenusia moteria, aš papasakojau, kaip viena moteris paskambino į Lietuvos radijo forumo studiją, pasisiūlydama pasikalbėjimui. Ji buvo išniekinta. Paprašė apie pasikalbėjimą pagalvoti ir pažadėjo vėl paskambinti po kelių dienų.

Paskambino sutartu laiku. Pasikalbėjimo tikslas turėjo būti, kad moterys, išgirdusios išgyventos tragedijos gyvus liudininkės žodžius, visada būtų pasiruošusios apsiginti. Vieną kartą susitardavome dėl rekorduoto telefoninio pasikalbėjimo, kitą kartą atšaukdavo. Baiminosi, kad gali atpažinti balsą. Negelbėjo įtikinėjimai, kad balso pakeitimas elektroniškai lengvai įveikiamas.

— Ar tu ją pažinojai? — mane paklausė.

— Ne!

— Ar daug telefoninių pasikalbėjimų turėjai?

— Daug. Tiksliai negaliu pasakyti, bet tikrai buvo daug.

— Ar nebandoi asmeniškai susitikti ir pasikalbėti?

— Bandžiau. Ir dar kaip. Atsakymas buvo tas pats: "Dabar tuo reikalu negaiškime laiko. Kai norėsime susitikti, pranešiu".

— Sakai, kad turėjai daug pasikalbėjimų. Tai ką ji sakydavo?

— Daug pasakodavo, bet aš negalėdavau suvesti galų su galais.

— Kaip tai?

— Daviau žodį, kad pasikalbėjimų nerekorduosiu, neužsirašysiu ir neduosiu jokių klausimų.

— Tai koks tikslas buvo tęsti tuos pasikalbėjimus, kurie tau atrodė, lyg palaida bala?

— Kai paskambina ir kalba, negi gali pasakyti, kad neskambintų. Aš supratau, kad ji nori, bet negali savęs išsakyti. Dažnai įtardavau, kad kalba išgėrusi stiklą vyno. Vieną ar du kartus prisipažino.

— Kodėl pasirinko tau skambinti?

— Nemanau, kad ji mane asmeniškai pasirinko. Ne. Ji norėjo tą pasikalbėjimą perduoti Forumo radijo klausytojams. Aš buvau tik tarpininkas. Bet man niekada neatrodė, kad aš be reikalo tais pasikalbėjimais gaišinu laiką.

— Kodėl?

— Aš supratau, kokią baisią tragediją išgyvena išniekinta moteris, kaip jai sunku grįžti į tas siaubingas dienas ir gyvu žodžiu išsakyti visa tai, ką išgyveno.

— Taip viskas ir baigėsi gerais norais, ar ne?

— O aš labai tikėjau tais gerais norais, nes paskutiniame pasikalbėjime ji pažadėjo, kad raštu, telefonu ar gyvu žodžiu "parodys savo sužeistos širdies žaizdas", — baigiau savo pasakojimą apie moterį, kuriai daviau Elenos vardą.

~ ~ ~

Praėjus septyneriems metams nuo paskutinio pasikalbėjimo su Elena, susiklostė šis moters gyvenimo vaizdelis.

Jei koks nors astrologas norėtų patirti "po kokia žvaigžde" aš gimiau, tai turbūt atrastų dar greičiausiai niekam nežinomas dvi žvaigždes, kurias turėtų pavadinti "Pašto" ir "Laiško" vardais. Atrodo, kad tie du vardai man yra įgimti. Aš augau mamos pasakojimais, kaip tėvelis, gyvendamas Amerikoje, jai siųsdavo kas savaitę laiškus ir kaip ji jų laukdavo. Laukdavo parašytų vyro žodžių, o taip pat dolerių šeimai išlaikyti. Taip ir aš laukdavau per dienų dienas tarpvartėje ateinančio laiškanėšio, kad, gavęs iš jo laišką, perduočiau mamai. Liūdėdavau, jei laiškanėšys praeidavo pro namus, nieko man nedavęs, džiaugdavaus ir krykštaudavau, jei gaudavau laišką. Paskiau mes, keturi vaikai, išsisklaidę gyvenome laiškų ilgesiu. Ir dabar man blogiausias dienos, jei paštas yra uždarytas. Džiugi diena, kai gaunu netikėtą laišką, lyg iš to "nematyto,

negirdėto pasakų pasaulio". Tokį laišką visai neseniai gavau. Skubiai atplėšiau ir skaitau:

"Gerbiamasis, man atrodo, kad lyg tik tu pridėti žodį "mielasis" arba "brangusis", nes kai tau prieš daugelį metų skambindavau telefonu, tu visados noriai išklausdavai mano pasakojimų. Dažniausiai aš tau skambindavau, kai būdavau išgėrusi, nes tada turėdavau daugiau drąsos. Tu niekad neužkabinau telefono ragelio, nepasakei piktą žodžio. Vis laukei, kad aš ką nors įdomesnio ir geresnio pasakysiu. Dabar aš tau turiu kai ką pasakyti".

Laiškas labai sunkiai išskaitomas. Nepilni žodžiai, nebaigti sakiniai, matyt, labai drebančia ranka parašyti. Kiek geriau įskaitoma laiško pradžia. Galas labai iškvežotas.

Vėl užsimezgė telefoniniai pasikalbėjimai. Kartą ji paklausė, kodėl ją vadinu Elena. Atsakiau, kad į klausimą atsakysiu, kai susitiksime.

~ ~ ~

Graži, šilta pavasario diena. Spaudžiu durų skambutį, rankose laikydamas laukų gluosnio besiskleidžiančius "kačiukus".

Butelis nedidelis. Du kambarėliai ir mažą virtuvėlę. Baldai seni. Tabako dūmų — nuo grindų iki lubų. Galėtum dūmuose ir kirvį pakabinti. Pasisveikinau su senute ir per rūkstančius dūmus pamačiau kitą senutę, sėdinčią lovoje.

— Matai žmogų, buvusios moters gyvą šešėlį, — pasigirdo drebantis balsas. — Matai, kas liko iš manęs po vienos baisios traagiškos nakties, po kelių valandų teroro. Aš buvau išžaginta. . .

Kiek palūkėjus, kvapą atgaudama, ji tęsė:

— Baisus tas žodis, ar ne!? — lyg sudrebėjo visos sienos nuo spiegiančiai garsaus balso.

— Taip, baisus žodis, — atsakiau. — Galima juk surasti pakaitalą. Ir redaktorius prašė, kad to žodžio nevartočiau.

— Oi ne! Oi ne! — ji skausmingai suvaitojo. — Aš juk sakiau, kad nesutinku kalbėtis, jei to žodžio neparašysite antraštė-

je. Aš matau, kad poetai ir poetės, teologai ir mokslo daktarai, rašytojai, žurnalistai, redaktoriai neįsijaučia į šį žodį. . .

Užsidegusi kitą cigaretę, lyg dūmų debyse pasislėpusi, ji kalbėjo:

— Aš parafrazuosiu vieno poeto žodžius, — išskėtusi aukštyn rankas, deklamavo:

"Nežaiskime žodžiais, žmonės!
Nežeiskime vienas kito jausmų!"

Po minutės tylos tęsė:

— Vienos jaunos poetės žaidimas tuo žodžiu privertė mane pasisakyti. Jeigu ji būtų rašiusi apie išniekintą ar išprievartautą moterį, būčiau tylėjusi. Bet kai dabar ji pasirinko tą baisų žodį, kai jaunos ir vyresnės moterys, teologai ir rašto žmonės ėmė jį apkaišyti gražiais vainikais, aš nutariau papasakoti išžagintos moters istoriją, atidengti jos kančių gyvenimą. Minėta poetė rašo:

"Kareiviai ją išžagino ir pririšo išskėstomis kojomis prie kedro ties upeliu.

Ji prisikėlė ir pagimdė žmogų".

O redaktorius rašo: "Ši eilėraščių spausdinu, nes jame neįžiūriu nei nepagarbos, nei nemoralumo". Aš taip pat buvau pririšta prie parko medžių išskėstomis kojomis, ties ežeru. . . Ne kareiviai ėjo vienas paskui kitą, ėjo vyrų būrys. . . Po to jokia moteris nebegali prisikelti ir pagimdyti žmogų. . . Ne! Ne! — suriko baisiai klaikiu balsu.

Po kelių sekundžių ji pradėjo pasakoti savo istoriją:

"Mano mokslas užsitęsė, nes dirbau ir mokiau. Sunkiai sekėsi pasirinkti profesiją. Mėčiausi nuo vienos prie kitos. Universiteto kredito valandų turėjau daug, bet daug jų netiko pasirinktam diplomui. Pagaliau susitaupiusi pinigų, atsisakiau tarnybos, pasinėriau į studijas. Mokslas sekėsi. Draugai juokėsi iš manęs, kad aš taip visą gyvenimą ir studijuosiu, šeimos nesukursiu. Meilėje man nesisekė. Kas mane mylėjo, to aš nemylėjau. Kas man labai patiko ar net buvau įsimylėjusi — manimi nesidomėjo. Jei pradėčiau pasakoti visas meilės istorijas, knygos lapų pritrūktų.

Vieną pavasario popietę, išlaikiusi pasukitinius egzaminus, išėjau pasivaikščioti į parką, esantį prie ežero. Buvau nepaprastai geros nuotaikos. Vakarą buvau paskyrusi pasimatymui. Jis, kurį vadinsiu Jonu, buvo už mane dvejis metais jaunesnis, toks pat alkanas studijoms, kaip ir aš. Aš buvau jį įsimylėjusi. Sakau "buvau", nes kai vėliau sužinojau, kad jis vedęs ir išsiskyręs, atšalau. Norėjau save įtikinti, kad reikia užgniaužti meilės jausmus. Po kiekvieno pasimatymo aš save tikindavau, kad reikia baigti meilės draugystę, ir jam tai pasakydavau. Bet kai kitą dieną vėl su juo susitikdavau, lyg ledas sutirpdavo mano nutarimas, ir vėl viską atidėdavau kitai dienai.

Būdama parke, mačiau, kad, man einant dviratininkų keleliu, kelis kartus pravažiuo automobiliai, pilni vyrų. Jie, mane pralenkdami, švilpavo, šūkavo, mosikavo rankomis. 'Papūskite man į nosį', atsimenu, kaip jiems tyliai pasakiau. Prisiminusi liaudies dainą, aš pradėjau ją niūniuoti ir, pasiėmusi nuo kaklo krintančią skepetėlę, pasišokinėdama ją sumosikavau, tardama dainos žodžius: 'dar, dar, bernužėli, dar ne tavo valia...' Staiga sugirgždėjo automobilio ratai, ir aš pasijutau vyro glėbyje. Delnu užėmė burną, ir pajutau šone peilio dūrį.

— Jei netylėsi, suvarysiu peilio ašmenis!
— suriko vienas vyras.

Mėginau gintis, bet pajutau smūgį į galvą. Iki sutemo, jie mane laikė išrengtą automobilyje ir lankė vienas paskui kitą. Sutemus nusinešė į krūmus, pririšo kojas. Vyrų buvo daug. Smūgiais į galvą jie mane svaigino, kai atsibusdavau. Atsimenu, kad aušo rytas, kai jie vėl kartojo savo užmojį.

Atsibudau ligoninėje. Tikrino gydytojas. Mieguistas ir išvargęs. Skundėsi, kad ilgos jo darbo valandos. Matyt, buvo nelauktai prižadintas. Atėjo policininkas, kramtydamas gumą. Man jis atrodė kaip rąšomoji mašinėlė. Mažai klausinėjo, tik pildė paruoštas formas, vartė lapus. Man atrodė, jog aš buvau kalta, kad medicinos personalui reikėjo mane plauti, tvarstyti žaizdas. Juk dėl manęs buvo prikeltas iš saldaus

miego gydytojas. Policininkas pyko, kad reikėjo užpildyti blankus...

Atvažiavo kita policijos mašina, ir mane nuvežė į butą. Policininkas palydėjo iki durų. Atrakinęs duris, pastovėjo ir, pamatęs kavinuką, pasisiūlė užvirtį kavą. Mudu gėrėme kavą ir rūkėme. Pirmą kartą paėmiau į burną cigaretę. Jis mažai kalbėjo. Atsimenu jo žaibuojančias akis ir... aš pyliau jam į akis puoduką kavos...

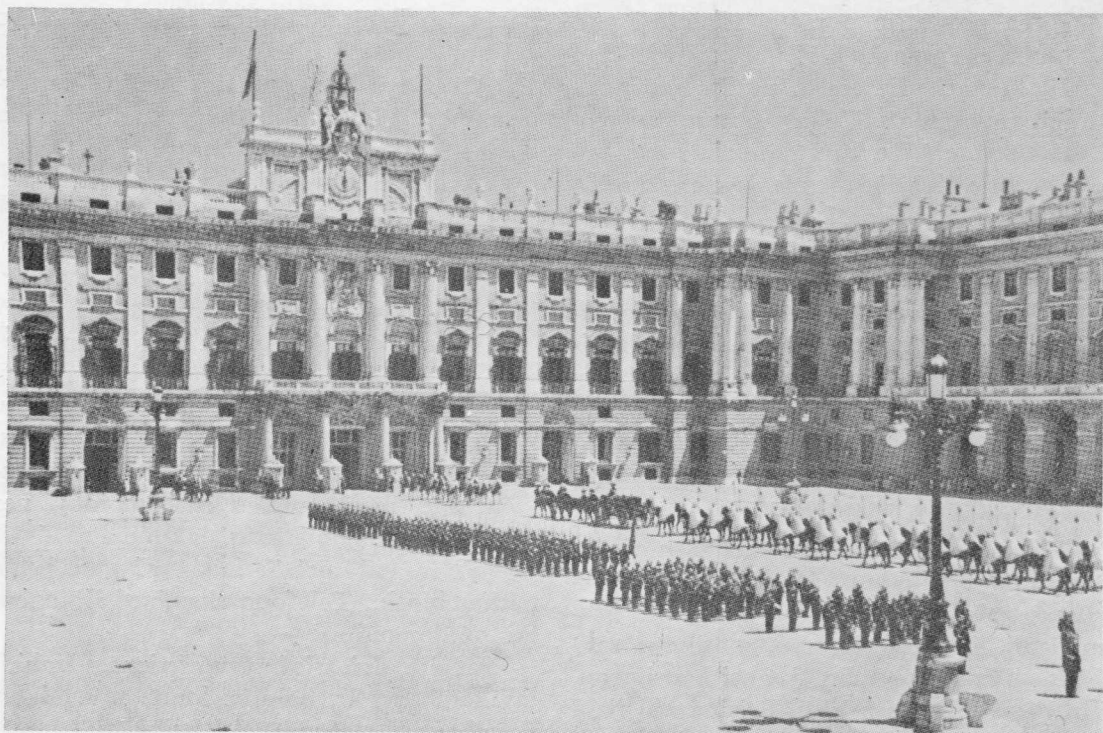
Iš ryto skambino mama, klausė, kur buvau vakar naktį, nes mėgino prisiskambinti iki vėlumos... Po pietų skambino tėvas, skundėsi, kad daug rūpesčio sudariau jiems, gyvendama viena, atskirai... Tėvams pasakiau, kad man daugiau neskambintų, nes ruošiuosi baigiamiesiems egzaminams (melavau) ir, kai turėsiu laiko, aš pati jiems paskambinsiu. Telefono skambutį išjungiau iki minimumo.

Savaitę, dvi, tris buvau aš viena, užrakintas kambarys ir, kaip niekuomet, nuolatos skambantis telefonas. Aš kalbėjau kambario sienoms, o telefonas zirzė. Išsibaigė šaldytuve mamos prikrautas maistas. Po kelių savičių pirmą kartą išėjau į gatvę. Baisu. Man atrodė klaikęs vyrų žvilgsniai, norintys mane pagrobtį, kiti lyg pašaipiai juokėsi, o moterys nusukdavo galvas, mane pamatčiusios.

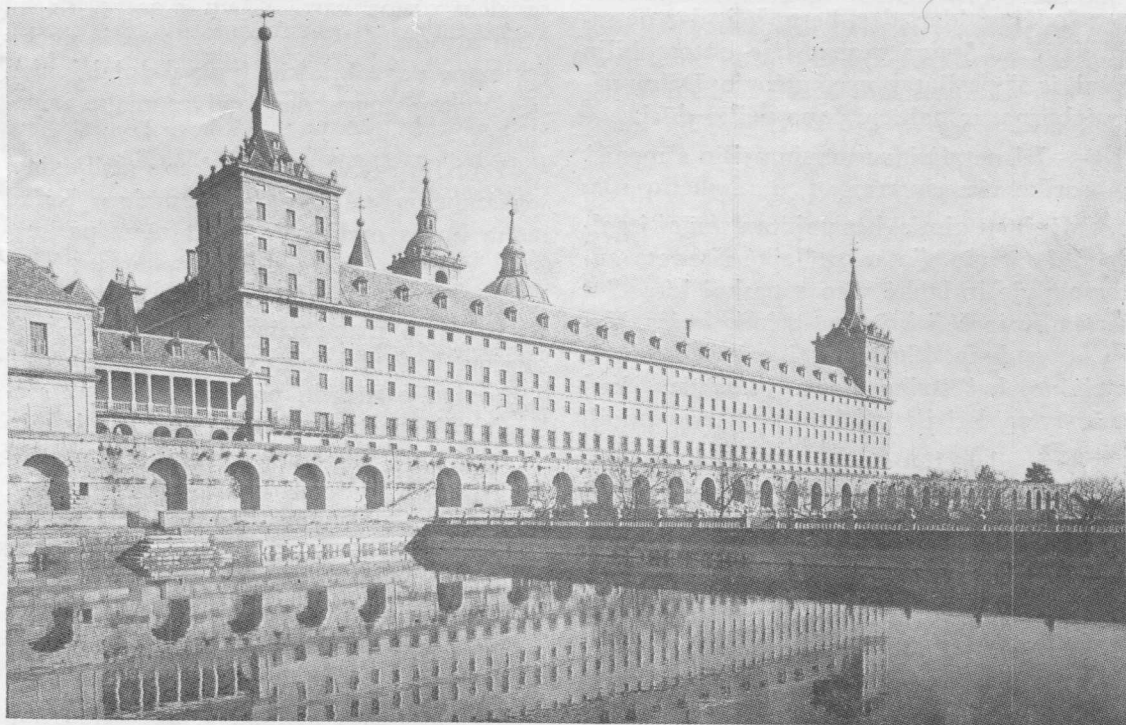
Po trijų savičių pirmą kartą atsiliepiu, suskambėjus telefonui. Skambino Jonas, mano buvęs mylimasis. Susitarėme pasimatyti. Vakarieniavome. Pirmą kartą gėriau 'martinį'. Kartojau. Patiko. Paskiau vyną. Jis palydėjo mane namo. Įėjo į butą. Atsiminiau, kad turiu vyno, kurį buvau gavusi darbovietėje Kalėdų proga. Pavaišinau svečią. Vaisinaus ir aš. Atsirišo liežuvis, ir taip norėjosi jam išsipasakoti išgyventą tragediją. Norėjosi nuritinti nuo krūtinės akmenį. Nusirito akmuo, bet užgriuvo kalnas. Iš klausęs mano pasakojimo, jis gana džiaugsmingai pasakė:

— Nenorėjai mylėtis su manimi, tai mylėjaisi su kitais. Dabar galėsi laisvai mylėtis, su kuo tik nori.

Kai kitą rytą atsibudau, negalėjau nuo skausmo pakelti galvos. Kambarys atrodė

Madridas. Karališkieji rūmai.

El Escorial. Vienuolynas.

El Escorial. Kopyčia su karalių karstais.

El Escorial. Vienuolyno biblioteka.

Šių metų studentai

Marija Stankus-Saulaitė

Kiekvieną rudenį Amerikos Pedagogikos taryba (American Council of Education) ir Kalifornijos universitetas Los Angeles mieste apklausinėja universitetą pradedančius studentus. Tai pedagogikos profesoriaus Alexander W. Astin projektas. Klausinama apie šeimą, save, mokslo šaką, vertybes, profesiją, nusiteikimus ir pažiūras. Šį rudenį buvo apklausinėti 188.692 į 350 universitetų bei kolegijų įstoję studentai. Statistiniai duomenys reprezentuoja 1,74 milijonų studentų. Rezultatai išspausdinti — "The American Freshman: National Norms for Fall, 1982" (UCLA Graduate School of Research).

Tipiškas universitetą pradedąs studentas yra 18-19 metų, baltas (baltųjų 88,2%, juo-

kaip po bombardavimo. Išvartytos kėdės, staliukai, sudaužytas veidrodis. Kai, atėjusi į vonios kambarį, pamačiau kraujo žymes, prisiminiau, kaip, gindamasi nuo Jono, palaidu jam į galvą vyno butelį.

Po kelerių metų ištekėjau. Alkoholis privedė prie vedybų. Gėrė ir vyras. Su juo mylėdavausi tik primušta. Jis mirė nuo narkotikų. Susirgau nervų priepuoliu. Metus buvau ligoninėje. Dėl manęs išsiskyrė tėvai. Mirė motina. Tėvas vedė, gyvena Kolorado kalnuose.

Kai prieš kelerius metus skambinau į Forumo radijo studiją, aš buvau alkoholikė. Mama mane prašydavo, kad skambinčiau ir papasakočiau savo tragediją, tikėdama, jog tokiu būdu padėsiu kitoms moterims ir mer-

dųjų 8,5%), nevedęs, fiziškai pajėgus (su fiziniais sunkumais 5,4%, daugumas silpno regėjimo). Katalikų 37,8%, evangelikų 33,7%, žydų 3%, kitokio tikėjimo 17,2%, jokio tikėjimo 7,3%. Universitetą lankydami, dauguma studentų gyvena bendrabutyje arba su tėvais bei giminėmis; daug studentų norėtų gyventi bendrabutyje, nors nemaža dalis pasirinktų savarankiškai gyventi.

Studentų šeimose yra 3-5 vaikai (69%), tėvų tikyba panaši į studento. Tėvas baigęs gimnaziją (29,6%) arba universitetą (20,1%), motina baigusi gimnaziją (41,2%) arba universitetą (17%). Tėvas biznierių (29,6%), darbininkas (11,1%), kitokio užsiėmimo (21,4%), be darbo (2,1%). Motina šeimininkė (22,8%), raštinės darbininkė (11,5%), biznieriė (10,1%), ką kita dirbanti (17,2%), be darbo (8%). Likusieji įvairių kategorijų. 67,1% tėvų uždirba tarp 20.000 ir 99.999 dolerių.

Pusė studentų šiek tiek rūpinasi moksliniu mokesčiu, trečdalis nesirūpina, likusieji labai rūpinasi. Studentai lanko universitetą tam, kad gautų geresnį darbą (77,9%), kad išmoktų naujų dalykų (72,5%), kad daugiau uždirbtų (69,8%), išsimokslintų (66,2%), pasiruoštų tolimesnėms studijoms

gaitėms. O dabar, matote, jauna poetė žaidžia žodžiais... Ach, tiek to...

Su manimi gyvena mamos sesuo, o aš — gyvas lavonas. Tetai aš esu sunki našta. Ji žengia į aštuoniasdešimtuosius metus, o atrodo už mane dvigubai jaunesnė. Teta norėjo, kad aš tau viską papasakočiau. Atlikau".

Mes susitarėme susitikti kitą kartą. Rašyti ji negali. Reumatizmas susuko pirštus. Pažadėjo pamėginti pasikalbėti viena pati su rekordavimo aparatu.

— Iki! — atsisveikinau.

— Iki pasimatymo! — palydėjo mane du balsai.

Gatvė pilna skubančių žmonių. Labai norėtusi skaityti žmogaus istoriją: jauno ir seno, kiekvieno sutikto žmogaus...

(45,4%). Studijuos biznio administraciją (7,1%), buhalteriją-“accounting” (6,2%), kompiuterius (4,4%), tvarkymą-“management” (4,4%), inžineriją (4%) — tarp daugelio kitų galimybių. Svetimas kalbas studijuos 0,5%, o tautinius dalykus 0%. Studentai planuoja būti inžinieriai (12%), biznio egzekutyvai (10,5%), kompiuterių programuotojai (8,8%) — tarp daugelio kitų galimybių. Neapsisprendusių — 9,51%, dvasininkų — 0,3%, šeiminių — 0,1%.

Studentai save laiko politiškai vidutinių pažiūrų (59,8%). Jie mano, kad valdžia per mažai apsaugo pirkėją, per mažai tvarko oro taršą. Kad valdžia turėtų daugiau išleisti gynybai, mano 38,8%: 47,9 vyrų, 29,9% moterų; 30,3% iš katalikiškų universitetų, 37,5% iš evangelikų universitetų, 31,7% iš privačių, bet netikybinių ir 40,1% iš viešųjų universitetų. Daugiau kaip trys ketvirtadaliai mano, kad didžiausioji krašto problema yra infliacija, ir daugiau kaip pusė mano, kad reikia valstybinio sveikatos priežiūros plano. Daugumas mano, kad turtingieji turėtų didesnę dalį mokesčių mokėti. Kad abortas turėtų būti legalizuotas, mano 54,8%: katalikiškuose — 34,8%, evangelikų — 47%, privačiuose — 62,7%, viešuose — 54,8%. Beveik du trečdaliai vyrų ir beveik trečdalis moterų mano, kad leistina lytiškai bendrauti vienas kitam patinkantiems. Beveik pusė vyrų ir daugiau kaip trečdalis moterų mano, kad reikėtų kartu pagyventi prieš vedybas. 33,6% vyrų ir tik 17,6% moterų mano, kad moterys turėtų dirbti namie, bet darbuose būti lygios (88,2% vyrų, 96,6% moterų).

Svarbiausieji siekiai yra tapti savo srities autoritetu (73,5%), finansiškai gerai laikytis (68,9%), auginti šeimą (67,1%), padėti kitiems (61,6%), būti kolegų pripažintiems (55,3%), būti sėkmingiems savo biznyje (49,7%), išvystyti gyvenimo filosofiją (49,7%). Mažiausiai pasirinkti tikslai yra rašyti originalius kūrinius ir ko nors pasiekti pasirodymo menuose. Finansiškai gerai stovėti truputį svarbiau katalikiškų universitetų studentams negu evangelikų;

Mokslas

Kuraičio palikimas lietuvių šviesuomenei (IV)

(Atsiminimai ir įvadas į jo mąstymą)

VYTAUTAS BAGDANA VIČIUS

13. JAUSMO VAIDMUO RELIGINIAME GYVENIME

Turint prieš akis labai dalykinę Kuraičio galvoseną, yra įdomu pažvelgti, kaip jis supranta jausmo vaidmenį religiniame gyvenime.

Jausmo vaidmenį religijoje svarstyti Kuraitį paskatino Steigiamajame Seime diskutuotas mokyklų klausimas. Matyt, kas nors

evangelikų studentams truputį svarbiau padėti kitiems negu katalikų studentams.

Nuo praėjusių metų padidėjo nuošimtis labai vertinančių didesnę uždarbį, sumažėjo skaičius susirūpinusių rasinėmis problemomis, gyvenimo filosofija (1967 m. — 82,9%, dabar — 46,7%), norinčių kitiems padėti, susirūpinusių aplinka. Daugiau studentų domisi bizniu, inžinerija, kompiuteriais; mažiau — dėstyti universitete, mokslo tyrimais, socialiniais darbais.

Atsakymuose, be abejo, atsispindi ir kai kurie lietuvių studentų gyvenimo faktai, pažiūros, svajonės bei planai.

Kokia mūsų lietuviškosios visuomenės dabartis ir kokia gali būti jos ateitis, ryškėja, išigilinus į šiuos duomenis.

Šaltiniai:

The American Freshman: National Norms for Fall, 1982. UCLA and American Council on Education, 1982. The Chronicle of Higher Education, 1938. I. 26.

ten gynė jausmo religiją. Kuraitis tada parašė straipsnį "Jausmo religija" (Logos, 1921 m., 41-48 psl.). Šiame straipsnyje jis kritikuoja jausmo religiją tokią, kokią buvo iškėlęs Šleiermacheris. Mums šiandien, bent katalikiškoje visuomenėje, radikalios formos jausmo religija nekyla. Tačiau Šleiermacheris turi didelės įtakos protestantų sluoksniuose, o iš jų tos idėjos pasiekia ir katalikiškąją visuomenę, ypač dabar, mums gyvenant protestantiško dvasingumo aplinkoje. Radikaliu religiniu jausmingumu čia suprantama tokia religija, kuri remiasi vien asmens vidiniu išgyvenimu, o iš šalies ateinančiai religinei tiesai, arba krikščioniškajai dogmai, reikšmės nepripažįsta. Mūsų visuomenei religinio jausmo klausimas kyla švelnesne forma, būtent: kaip mes išgyvename savo religiją ir kiek tas išgyvenimas turi objektyvios vertės.

Kuraitis, žinoma, nenori paneigti jausmo vaidmens religijoje. Tai jis pripažįsta pačiu pirmuoju sakiniu savo straipsnyje (41 psl.), tačiau jis atsisako į religiją žiūrėti kaip į tokį reiškinių, kuris kyla tik iš atskiro žmogaus sielos gelmių (41 psl.). Kuraičiui religija yra toks žmogaus įsitikinimas, kuris yra atremtas tiesos pagrindu. Tą tiesos tikrumą jam suteikia "religinės pažiūros, vadinamos dogmomis" (47 psl.). Savo religinį tikrumą katalikas pasiekia "neklaidingos Bažnyčios pagalba" (47 psl.).

Šia proga prisiminkime, kad Kuraitis filosofinio pažinimo srityje nesitenkina nieku kitu, iki neprieina vadinamojo nemokslinio pažinimo, kuriuo jis remia visą savo filosofiją. Religinėje srityje jam tą tiesos tvirtumą sudaro ne kas kita, kaip paprastas Bažnyčios mokymas.

Kitokios atramos savo tikėjimui Kuraitis neieško. Jis neina nei į Šv. Rašto studijas, kas šiandien daugeliui yra labai pamėgta religinio ieškojimo sritis, taip pat nesileidžia nei į filosofinį klausimą, ar ir kaip Dievo apreiškimas žmonijai yra galimas. Tai yra taip pat daugelį religininkų viliojanti sritis. Į tai atsakymą jis randa savo pažinimo studijose, pripažindamas žmogui galimybę pažinti tiesą, esančią anapus žmo-

gaus. Kuraitis Bažnyčios mokymą laiko pa-našiai neklaidingu dalyku, kaip pirminius žmogaus pažinimo principus.

Savo religijos supratimą Kuraitis išreiškia šiuo sakiniu, į kurį galima žiūrėti, kaip į jo religijos aptarimą: religija "tai svarbiausias prievoles uždėdas žmogui dalykas, užduodas visam žmogaus gyvenimui savotiškų svarbių rūpesčių, nurodąs rimčiausioms jo pastangoms tikslus ir uždavinius" (47 psl.).

Ši religijos aptartis yra verta paanalizuoti. Ji nėra šabloniškas pakartojimas kurios nors plačiai žinomos religijos aptarties, bet yra būdingas Kuraičiui religijos supratimas. Jau tik žvilgsnis į šios aptarties žodyną iškelia jos originalumą: *rūpesčiai, rimčiausios pastangos, viso gyvenimo tikslai ir uždaviniai*. Šie žodžiai pasako, kad religinis gyvenimas Kuraičiui yra labai realus ir gyvenimiškai konkretus dalykas. Jis yra glaudžiai susijęs su žmogaus veikimu, tad ir su jo doro.

Kuraitis labai aiškiai skiria religiją nuo meniškų žmogaus išgyvenimų. "Religijoje jaučiama sąryšis su gyva realybe", o mene yra tik tos realybės vaizdas "ir tai dažnai tik galimos realybės, bet ne egzistuojančios" (46 psl.). Didelį skirtumą Kuraitis mato tarp tragedijos scenoje ir realiame gyvenime. Ir šia proga pasisako, kaip jis supranta religinius jausmus: "Religinio gyvenimo jausmai, tai ne žaistas, bet laikomi, kaip rimtas gyvenimo turinys, su kuriuo žaisti būtų nesąmonė ir nedora" (46 psl.).

Tai pareiškęs, jis priduria, kad menas ir tam tikras estetinių jausmų nustatymas gali padėti religinio gyvenimo pažangai. Bet tai tik pagalbinis religiniam gyvenimui dalykas, ir ne tas pat, kas religija" (46 psl.).

Verta atkreipti dėmesį, kad Kuraitis savo religijos aptartyje apsieina be tokių mūsų laikais populiarių sąvokų, kaip *Dievo malonė, Dievo ir artimo meilė* ir kt. Tai ne-reiškia, kad šiomis sąvokomis reiškiamų vertybių jis nevertintų, tačiau tai reiškia, kad ryškiausias kuraitiškos religijos sampratos bruožas yra žmogaus viso gyvenimo rūpestis, jo pagrindiniai tikslai ir uždaviniai. Di-

delis gyvenimiškas realizmas ir žvilgsnis iš žmogaus požiūrio skamba šioje krikščioniškumo aptartyje.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad religiją Kuraitis pavadina "dalyku", o ne pažinimu, ko iš tokio filosofo būtų galima tikėtis, nes jis didelį dėmesį kreipia į pažinimą. Tačiau ir čia pasirodo jo ištikimybė savo filosofijos linijai, pagal kurią būtis yra pagrindinesnis dalykas už pažinimą. Tačiau tai nereiškia, kad pažinimo ir tiesos rūpesčio religiniame gyvenime Kuraitis neturėtų. Jis net sako, kad "žmogui ir religinėje srityje pirmiausia turi rūpėti jo įsitikinimų vertė tiesos atžvilgiu" (47 psl.).

Čia reikia sustoti prie Kuraičio panaudoto žodžio "įsitikinimai". Šis žodis nėra populiarus jo gnoseologijoje. Ten jis įsitikinimus atmeta objektyvaus, iš aplinkos atėinančio pažinimo naudai. Tačiau religijoje jis jau neapsieina be žodžio *įsitikinimai*. Mat religijoje yra tokios tiesos, kuriose asmenys vaidmuo yra didesnis negu kituose pažinimuose.

Niekada negalima pamiršti Kuraičio mokslo, kad "vien jausmas negali būti religijos esmė" (47 psl.). Tos pačios tiesos tvirtumo, kurio jis ieško filosofijoje, ieško ir religijoje. "Religinis pažinimas negali būti neiškus, abejotinos vertės, bet turi būti aiškus ir su pilnu įsitikinimu į jo tiesą, kuri turi būti tikima. Kitaip negali būti religinio gyvenimo mąstančiame žmoguje" (47 psl.).

Iš šio pasisakymo galėtume išvesti, kad mąstantis žmogus su netvirtais religiniais įsitikinimais nebus laikomas tikinčiu žmogumi. Ir toliau, grįždamas prie to *į religijos reikalą įsitikinimo* žodžio, Kuraitis sako: "Jeigu tas įsitikinimas nebūtų remiamas ant tiesos pagrindo, tai... (religinėje srityje) protingas įsitikinimas būtų žmogui negalimas" (47 psl.).

Kuraitis atstovauja tokiems religininkams, kurie religinio jausmo negali suprasti kitaip, kaip tik ryšium su religinėmis sąvokomis. O tokių asmenų, pasak jo, galima sutikti "net nepaprastu šventumu pasižyminčiuose žmonėse" (45 psl.).

14. BŪTIES MOKSLO SVARBA

Jau esame atkreipę dėmesį į tai, kad Kuraičiui pažinimo mokslas nėra toks pagrindinis, kaip buvimo mokslas arba ontologija. Tai yra pagrindinis filosofijos mokslas, kuris yra nepaprastas savo paprastumu. Tačiau Kuraitis žino, kad šiandien šis mokslas neturi pagarbos. Jis net mokslu nelaikomas arba laikomas tik kažkokiu svaičiojimu. Tačiau Kuraičiui tai yra pats įdomiausias mokslas. Jis tik nusiskundžia, kad daugumoje filosofijos vadovėlių šis mokslas pateikiamas per daug atitrauktu būdu nuo gyvenamos tikrovės (plg. "Pagrindiniai orientacijos punktai ontologijoje", Logos, 1927 m., 101 psl.).

Norint geriau suprasti, ką reiškia Kuraičiui būties mokslas, reikia pastebėti, kaip jis giria Tomą Akvinietį už tai, kad jis turėjo drąsos atskirti filosofiją nuo teologijos ir tokiu būdu sudarė galimybę būties mokslui atsistoti ant tvirtų pagrindų. Tvirti būties mokslo pagrindai sudaro atramą tiek pažinimo mokslui, tiek eksperimentiniams mokslams, tiek pagaliau etikos mokslui (101 psl.).

Būties mokslo objektas yra visokia būtis: ne tik ta, kuri yra, bet ir ta, kuri gali būti. Šios srities objektas yra ne tik medis ar akmuo, bet ir bet kuris daiktas ir žmogus, ir Dievas. Jo objektas yra ir žmogaus minties kūrinys. Viskas, kas yra ne niekas, yra šio mokslo objektas. Tarp šių visų būčių yra didelis skirtumas, tačiau jos visos turi bendra tai, kad jos yra. Būties mokslo uždavinys yra pastebėti *bendruosius* buvimo dėsnius. Tų dėsnių nereikia įrodinėti; užtenka juos pastebėti. Jie yra savaime aiškūs (100 psl.).

Iš to kyla pagrindinės ontologinės arba buvimo ypatybės: būtis yra savaip gera, ji yra viena, ji yra teisinga, t.y. ne klaidinančiu būdu save reprezentuojanti. Iš to kyla ir pagrindiniai ontologijos dėsniai, pavyzdžiui, kad tas pat tuo pačiu atžvilgiu negali būti ir nebūti.

Tokios, trumpai sakant, yra sąvokos ir dėsniai, apie kuriuos sukasi pagrindinis filosofijos mokslas. Daug kam tai gali atro-

dyti kaip dalykai, išsprūstą pro pirštus savo bendrybėmis, tačiau Kuraičiui tai yra pats įdomusis mokslas, turįs net praktiškos reikšmės. Šis mokslas yra toks tvirtas, kad sudaro pagrindą kitiems mokslams. Kuraičiui pirminė filosofija yra ta žmogiškos dvasios tvirtuma, kuri yra bendra mąstymo bazė visiems žmonėms. Dėl to Kuraitis nėra šalininkas tų, kurie nori kalbėti apie atskirą krikščionišką filosofiją. (Kitaip mano kitas tomistas Maritain, sakydamas, kad yra krikščioniškoji filosofija).

Viena pagrindinių būties mokslo įžvalgų, padaryta Aristotelio ir pasisavinta Tomo Akviniečio, sako, kad kiekviena būtis, išskiriant Dievą, turi savyje kažką nekintama, bet šalia to turi galimybę keistis, prisimdama į save kitus dalykus pagal savo sugebėjimą. Taip žmogaus protas turi galimybę pažinti; augalas ir gyvulys turi galimybę augti. Tai yra plačiai žinomas akto ir potencijos dėsnis arba, suprantamiau išsireiškiant, esminio buvimo ir jam būdingos galimybės dėsnis.

Šį dėsnį Kuraitis labai vertina, nors daugelis filosofų šiandien prie jo vertės supratimo neprieina. Kad būtų paprasčiau, šį dėsnį vadinsime tobulėjimo dėsniu, nes, pagal jį, kiekviena būtis, išskiriant Dievą, turi galimybę patobulėti. Vienos būtytys tos galimybės turi daugiau, kitos mažiau. Esminio buvimo ir galimybių dėka, pasak Kuraičio, galima suprasti, kur yra kiekvieno "daikto idealas, o kame neužbaigto daikto vystymosi stadijos; kame idealūs prigimties reikalavimai, o kame faktiniai, kartais labai įvairių kliūčių iškreipti daikto prigimties savo ypatybėse pasireiškimai" (105 psl.).

Ta proga Kuraitis pasisako prieš natūralizmą, individualizmą ir liberalizmą. Tai, pasak jo, yra klaidingi daiktų prigimties supratimai, nes išžiūrima tik į kai kurias daiktų ypatybes, o ne į būtybių pagrindines ypatybes ir dėsnius" (105 psl.).

15. MOKYTO IR TOBULO ŽMOGAUS PRIPAŽINIMAS

Akto ir potencijos įžvalga, kuri daugeliui filosofijos studijuotojų pasiliko neįvyta

raidė, Kuraičiui yra priemonė spręsti įvairius gyvenimiškus klausimus. Taip, pavyzdžiui, šis dėsnis pagelbsti išspręsti šiandien iškilusią aktualią problemą apie tikslųjų mokslų ir filosofijos skirtumus. "Tik suprantant, kad daiktai susideda iš akto ir potencijos, kad juose yra nesimainoma substancija, drauge su besimainančiomis savo sprendimų kokybėje ir kiekybėje ypatybėmis, galima išaiškinti, kad apie tuos pačius realius daiktus gali būti mokslų, daug kame kitokius metodus pažinime vartojančių ir turinčių skirtingą savo rezultatų griežtumo bei pastovumo charakterį, o betgi turinčių tarp savęs esminių, objektyvių ryšių" (102 psl.).

Šis dėsnis sudaro galimybę įvairiems mokslams ir filosofijai atskirais metodais gilintis į savo tyrinėjamus objektus, nelaukiant greitu keliu vieningų rezultatų. Daiktų prigimtis yra turtingesnė, negu vienu metodu būtų galima tikėtis ją apvaldyti. Ant ra vertus, žmogaus protas taip pat yra aktuali galimybė. Jis nėra sąlygojamas jokių įgimtų dėsnių ir jo tobulėjimo galimybės, pagal šią filosofiją, nėra ko užbrėžti jo veiklą siaurinančių ribų.

Pagal tą patį esmės ir tobulėjimo galimybių principą, Kuraitis mąsto apie žmogų ir jo laisvę. Tas principas skatina jį padaryti šiais laikais nelauktą išvadą, kad žmogaus laisvės galią reikia taip pat tobulinti, taip ją lavinant, kaip ir žmogaus protą. "Laisvės galią reikia lavinti, auklėti, kad negalima supanuoti pas visus lygiai gerai išauklėtą valią, kad laisvę nereikia suprasti, kaip kokios fizinės jėgos atpalaidavimą" (100 psl.). Ta proga Kuraitis nukala ir naują žodį *ilaisvinti*. Jis sako: "Svarbiau žmogui stengtis, kaip įlaisvinti savo sielą, kad jai būtų prieinamos kilnesnės vertybės, kad jai čia kliūčių nedarytų aistros, geiduliai, prietarai" (100 psl.).

Žmogaus esmės ir jo galimybių supratimas įgalina Kuraitį daryti didelį skirtumą tarp žmonių. "Klaidingas yra sociologijoje natūralizmo supratimas, kuris neišlavintų, neišauklėtų žmogaus prigimties ypatybių stovį laiko prigimties reikalavimų pavyz-

džiu" (101 psl.). Taip elgtis, pasak Kuraičio, būtų neskirti medžio diego nuo užaugusio medžio. Jis nesutinka žmogaus pavyzdžiu laikyti "neišlavintos, neišauklėtos žmogaus prigimties pasireiškimų ir bet kokių dažnai pasitaikančių žiaurumų, neteisingumu paremtų sugyvenimo santykių" (101 psl.).

Šiuose pasisakymuose sutinkame Kuraičio žmogaus sampratą, kuri yra tobulo žmogaus samprata. Čia galime išvelgti šaknį to politinio sąjūdžio, kuris nepriklausomoje Lietuvoje susikūrė mokslus einančioje visuomenėje. Tai buvo sąjūdis už išsimokslinusių, veiklų žmogų. Čia galima pastebėti dvasinį ryšį tarp Kuraičio ir Šalkauskio, kuris savo pedagogikoje auklėjo vadovaujanti žmogų.

Gal netyčia Kuraičiui išsprūdo sudėjimas greta nemokyto ir neišauklėto bei neteisingo žmogaus, neatitinkančio žmogaus idealo. Tačiau ir mažas žmogus ne būtinai turi būti neteisingas. Ir, pagal akto ir potencialios dėsni, jis taip pat turi savo esminį gerumą. Čia yra proga pastebėti, kad kiekviena mąstymo kryptis turi ir savo pavojus. Didelis žmogus gali pasidaryti nesiskaitantis su kitu žmogumi. Tai yra pavojus, kuris lydi visas geras kultūras ir visuomenes.

Didelis žmogus turi skaitytis su savo veiklos ribomis ir pripažinti laisvę reikštis ir tokiam žmogui, kuris nėra išsilavinęs iki aukšto lygio. Dėl to Katalikų Bažnyčia, gerbdama žmogų ir jo teises, išėjo ginti darbininko Leono XIII enciklika. Leonas XIII tai padarė, vadovaudamasis ta pačia tomistine galvoseną, kurios laikėsi ir Kuraitis. Dar toliau netobulo žmogaus vertinimo kryptimi nuėjo II Vatikano susirinkimas, garantuodamas laisvą apsisprendimą žmogui, kuris nėra pasiekęs krikščioniško tikėjimo lygio. Yra nemaža rizika pripažinti laisvę netobulam žmogui. Tad ir II Vatikano susirinkimo tėvai dėl to nemažai diskutavo. Bet taip pat yra nemažas pavojus suvokti žmogų tik esantį savo galių išvystymo aukštumoje. Pasilikus vien prie tobulo žmogaus sampratos, reikštų visuomeniniame gyvenime nepripažinti jam opozicijos. (Plg.

Bonhoeffer, *The Cost of Discipleship*, Macmillan Publ. Co. Inc., 1961 m., 207 psl.).

16. NEPAGRĮSTŲ FILOSOFIJŲ VERTĖ

Kuraitis nėra atlaidus jokiai savęs nepateisinančiai filosofijai. Kiekvienu atveju jis reikalauja, kad filosofas pagrįstų savo išieties tašką. Tačiau jis vertina net ir tas nepilnas filosofijas, nes jos duoda progą kelti įvairiems filosofiniams klausimams. Tai jis pasako savo straipsnyje "Gnoseologijos pažangos klausimu" (Logos, 1930 m., 71-77 psl.).

Į modernių filosofijų studijavimą jis žiūri kaip į filosofinės pažangos progą. Neiteikdamas jokių privilegijų savęs pilnai nepateisinančioms filosofijoms, vis dėlto jis kviečia į jas žiūrėti "kaip į paklausimą ar paklausimų eilę, užduotų sisteminio nusistatymo atstovams" (74 psl.). Šių filosofijų negalima dėti savo pasaulėžiūros pagrindan. Jos "negali sudaryti pagrindo filosofijos sistemai ar filosofijos sistemos daliai" (74 psl.). Bet iš to "visai neseka, kad galima būtų dėl to jau ramiai sau tūnoti savo paklausime, kaip kokioje savitoje pozicijoje ir, iš jos išeinant, tvarkyti savo pažiūras į pasaulį ir gyvenimą" (75 psl.).

Ši perspėjimą Kuraitis taiko ne tik toms filosofijoms, kurios pateikia savo filosofavimo pagrindą, bet ir toms, kurios pateisinamo pagrindo neduoda. Tokioms filosofijoms užsidarymas savyje yra dar pavojingesnis. Dėl to šiandien filosofija išgyvena krizę, kad "norima užsidaryti tokių teorijų ribose, kurios pačios neturi savyje jokio tvirto pagrindo ir gali būti suprantamos tik kaip paklausimai, užduoti kitų nusistatymų atstovams" (75 psl.).

Savo filosofinės krypties atstovams Kuraitis labai įsakmiai primena reikalą domėtis įvairių filosofijų keliamaus klausimais. "Ne visa čia yra gera šiais laikais ir Aristotelio, ir Tomo Akviniečio pasekėjų tarpe, kai griežtai ir skyrium jie gvildena gnoseologijos klausimus; kai tokiu būdu kategorijų kritiškam svarstymui (kategorijomis čia suprantama Kanto naudojamas sąvokų terminas, V.Bgd.) nėra vietos, tai dėl to prie

moderniose gnoseologinėse sistemose svarstomų klausimų pripratusiam aristotelistų ir tomistų gnoseologija atrodo per daug sekli ir siaura" (75 psl.).

Iš šių pasisakymų turime atpažinti Kuraitį — labai savarankišką ir labai plataus masto filosofinį mąstytoją. Jis gali būti geras vadovas bet kuriam lietuviui filosofui, net tokiam, kuris nėsilaikys aristotelinės linijos. Kuraičio reikalavimas filosofui rimtai imti išylančius filosofinius klausimus liudija didelio atvirumo tiesai dvasią.

Kalbėdamas apie skepticistinę filosofiją, Kuraitis pateikia pavyzdį, kaip tomistui filosofui reikia sutikti įvairias nepagrįstas filosofijas. Visų pirma reikia atsakyti į pagrindinį klausimą, įrodant, kad yra neteisinga manyti, jog žmogus nieko iš esmės negali pažinti. Tačiau savo ruožtu skepticizmas gali būti "net didelė pagalba, susiduriant su įvairiomis filosofinėmis srovėmis. Daugelis kitų priekaištų, kitų srovių nusištatymai greit tada paaiškės savo vertėje, kai bus pervaromi per skepticizmo argumentų ugnį. Kas ugnies neišlaiko, tas, žinoma, negali rasti vietos kritiškos gnoseologijos sistemoje" (77 psl.).

Šiais žodžiais Kuraitis skatina filosofą neužsimerkti savo paties ir kito skepticizmui. Skepticizmo ugnį jis rekomenduoja filosofams kaip pažiūrų patikrinimo priemonę. Žmogus turi rūpestingai ieškoti savo pasaulėžiūrai tokio pagrindo, kuris būtų perėjęs per skepticizmo ugnį.

Kuraitis sako, kad "negalima žiūrėti į pažinimo faktus tik paviršium, bet reikia siekti jų esmės". Iš to išplaukia išvada, kaip rimtai jis žiūri į žmogų. Jo žmogus neturi prarasti kritiškumo. Jo žmogui "reikia nenustoti dvasios laisvės bei nepriklausomybės" (77 psl.).

Kritiškumas sau ir kitiems yra kitas bruožas to paties didelio žmogaus, kurį Kuraičio galvosenoje buvome jau anksčiau sutikę.

• Naujajame JAV kongrese katalikų atstovų bus daugiau kaip bet kada anksčiau: senate — 17, o atstovų rūmuose — 124; iš viso 141.

Knygos

Širdies lobis: Pūkelevičiūtės apsakymai

Marija Stankus-Saulaitė

Ar velniūkštis gali norėti būti žmogus? Kokie praeities jausmai, kurie pergyvenimai grįžta už daugel metų? Kada jaunuolis pradeda suprasti vienišumą? Kaip Lietuva atrodė kitataučiams turistams? Birutės Pūkelevičiūtės apsakymų rinkinys "Marco Polo Lietuvoje" šiuos ir panašius klausimus iškelia, juos pavaizduoja, jais skaitytojąivedant prie išvalgos. Tačiau net rimtieji momentai neniūrūs, netragiški. Netikėtas juokas linksmina skaitytoją. Gražus įvaizdis džiugina.

Knygoje šeši apsakymai: "Prisiminimų mieste (Sonatina fleitai)" atpasakoja ir nusivylimą suidealizuota moterimi, ir juokingas reklaminių lentų perdažytojų nelaimės; "Kaip Arvis išėjo į žmones" rašo apie meilę sužavėtą velnią, kaip tik dėl to netinkantį velniškiems darbams; "Šeriau žirgelį" stebi dviejų vyrų žvejong, kurioje vienam sekasi, o kitam ne; "Kerlio perštas" priešpastato dviejų menininkų susitikimus dabar ir seniau Lietuvoje, kai jaunoji žavėjosi vyresniąją, kuri jaunesniajai pavydėjo; "Kelionė į Marčiupį" pilna nuotykių, per kuriuos gimnazistui atsiveria seno kunigo vienišumas; svečias prancūzas atranda Lietuvą apsakyme "Marco Polo Lietuvoje".

Visų apsakymų fabula įdomi. Tiksliai apibūdindama aplinką ir veikėjus, B. Pūkelevičiūtė skaitytojui sukuria sceną, kuri stebina ir kurioje dalyvaujama. Pokalbiai gy-

vi. Ir visur, visur atsiranda tas tobulas vaizdas, ta reikšminga detalė, žaviai išreikšta: "Tikrai visur žydėjo balti medžiai, ištryškę šilkinio lepumo vainiklapiiais. Tikrai nuojų sklido pieniška, migdanti šviesa... ("Kerlio perštas", psl. 38); "Viskas tarsi miglota, bet drauge ir perregima; spalvos tarsi mėlynos, bet drauge rausvėjančios... (ten pat, psl. 182); "Nakties glėby, tarp alksnių ir žvaigždžių, žydėjo jauna liepa. Viena jos šaka buvo palinkusi žemėn. Aplink ją, lyg auksiniai bitinėliai, tyliai sukosi maži šviesos taškai ("Prisiminimų mieste", psl. 10).

Skaitytojas, kaip turistas Bernier iš Paryžiaus, pasijunta keliaujas po miestus ir kaimus, po žmogaus širdį, po paties gyvenimo prieštaravimus ir pokštus šiuose B. Pūkelevičiūtės apsakymuose.

Birutė Pūkelevičiūtė. **Marco Polo Lietuvoje.** Išleido Liet. knygos klubas 1982 m. Čikagoje, 307 psl., kaina 10 dol.

Nemarus mirtingasis

VLR

Tokiu pavadinimu Lietuvių katalikų mokslo akademija 1981 metų data išleido "Tėviškės žiburių" redaktorius kun. dr. Prano Gaidos parašytą dokumentinį 372 puslapių veikalą apie arkivyskupą Teofilį Matulionį — ganytoją, kalinį, kankinį ir laimėtoją.

Kas buvo 1962 m. Lietuvoje miręs 89 m. amžiaus arkivyskupas Teofilis Matulionis, apibūdina veikalo 164 psl. paskelbta kun. St. Ylos specialiai parašyta malda, pagerbiant velionį arkivyskupą: "Tarp daugelio kankinių, Viešpatie, Tu mums davei vieną, kuris, Tavo malonės stiprinamas, atlaikė visas baisaus persekiojimo kančias. Tris kartus suimtas, šešiolika metų kalintas, jis vėl grįždavo pas savo tikinčiuosius, kaip neįveikiamas ir nepalaužiamas ganytojas. Nebesugrįžo jis tik po paskutinių penkerių ištrėmimo metų, nes Tu, Viešpatie, pasiėmei jį pas save..."

Tai, ką kun. St. Yla suglaudė trumpoje maldoje, veikalo "Nemarus mirtingasis" autorius kun. dr. Pr. Gaida, priklausęs tuometinio vyskupo T. Matulionio vadovaujamai Kaišiadorių vyskupijai, atveria istoriniais faktais, pasinaudojant eile šaltinių ir Lietuvoje gyvenančio, tačiau neatskleisto koautorius pateiktais faktais.

Sekdami veikalo lapus ir trumpais bruožais čia perbėgdami per garbingo arkivyskupo gyvenimą, sužinome, kad T. Matulionis kunigystės šventimus gavo 1900 m. Šv. Kazimiero dieną, pastoracinį darbą dirbo Latvijoje, Petrapilyje, kur ir pasiliko po bolševikų įvykdytos revoliucijos. Pirmą kartą buvo suimtas 1923 m., tačiau 1925.II.25 amnestuotas. 1928.XII.8 buvo nominuotas vyskupu. Tačiau už tai turėjo sumokėti didelę kainą: 1929.XI.24 raudonųjų valdžios įsakymu vėl buvo suimtas ir dešimčiai metų ištremtas į Solovkų salas, kur buvo nutremta ir daugiau lietuvių kunigų.

Jei ne nepriklausomos Lietuvos vyriausybės pastangos iškeisti Lietuvos komunistus į lietuvius politinius kalinius, kalintus Sovietų Sąjungos kalėjimuose, kažin ar tuometinis vyskupas T. Matulionis su kitais būtų išlikę gyvi Solovkų salose ar kitur.

Prisimenu, mes buvom dar tik paaugliai, kai 1933.X.19 vyskupas T. Matulionis su dešimčia kitų buvusių kalinių, žiauriai atrodančiais drabužiais aprengti, grįžo į Lietuvą ir Kauno geležinkelio stotyje juos pasitiko minios žmonių. Vėliau spaudoje plačiai buvo paskleistos tų suvargusių, suplyšusiais drabužiais apsirengusių dvasininkų grupinės bei pavienės nuotraukos ir tai buvo labai akivaizdus liudijimas, kokia gervė viešpatauja sovietiniam "rojuje". Tos nuotraukos liko atmintyje ilgam laikui.

Sugrįžus į Lietuvą, vyskupui T. Matulioniui prasidėjo veiklos ir kartu užsitarautos garbės metai, kuriuos veikalo "Nemarus mirtingasis" autorius kruopščiai ir labai dokumentuotai aprašo. 1934.IV.3 popiežius vysk. T. Matulionį priima specialioje audiencijoje, 1934-35 m. jis lankosi JAV, kur, pavyzdžiui, Pensilvanijos angliakasių Lietuvoje ir dabarties dienomis jo vardas

dar nepamirštas. 1936 m. lankosi Šventoje žemėje, vėliau prisiima įvairias pareigas nepriklausomoje Lietuvoje, vis dairydamasis, kada atsiras proga vėl grįžti apaštalaui į Rusiją.

Tokia proga geriausiai atsiskleidžia 1941 m., naciams okupavus Lietuvą. Tačiau vokiečių okupacinė valdžia jam trukdo išvykti. Po nacių įvykdyto Žiežmarių bažnyčios užpuolimo, o tai atsitiko jau po 1942.IV.20, kai T. Matulionis buvo paskirtas Kaišiadorių vyskupijos ganytoju, vysk. T. Matulioniu gresia nacių kalėjimas, nes vyskupas dėl bažnyčios užpuolimo ir joje buvusių jaunų vyrų suėmimo reiškė griežtus protestus. Tačiau naciai visgi buvusio sovietų kankinio-vyskupo nepalietė, vietoj jo suėmė kitus kapitulos narius.

Taip vysk. T. Matulionis Kaišiadoryse sulaukė ir antrosios sovietų okupacijos. Štai vienas epizodas iš pirmųjų antrosios sovietinės okupacijos dienų, paskelbtas veikalo "Nemarus mirtingasis" 98 psl.: "Kartą į Kaišiadorius atėjo nemažas kariuomenės dalinys. Kareiviai tarp savęs kalbėjosi apie Išganytoją ir prašė nuvedami į katedrą. Vyskupas, norėdamas žinoti, ar yra tarp jų tikinčiųjų, pasakė: 'Kas tiki į Dievą, pakelkite rankas!' Visi kareiviai pakėlė rankas, išskyrus tik vieną. Jų daugelis didžiavosi savo tikėjimu. . . Vyskupas pasiūlė savo kancleriui, kad nuvestų kareivius į katedrą. . . Buvo svečių ir iš Maskvos — jie prisistatė kaip korespondentai; teiravosi apie nuotaikas, domėjosi raudonarmiečių globojimu Kaišiadoryse vokiečių okupacijos metais. Jie žadėjo pasirūpinti, kad globojęs juos kunigas būtų apdovanotas ordinu. . ."

Tačiau 99 psl. paskelbta citata jau ką kita žada: "Bene 1945 m. apsilankė pas vyskupą ir vietos milicijos viršininkas Balyševas. Atrodo, jam rūpėjo susipažinti su kambarių išdėstymu. Jis grubiai klausinėjo vyskupą apie 'jo žmoną' . . ."

Vyskupo dienos artėjo prie naujo ištrėmimo, nes: "Drąsi vysk. T. Matulionio laikysena sovietinės okupacijos metu stebino ne tik kunigus ir tikinčiuosius, bet ir sovietinius pareigūnus. Pradžioje pastarieji ban-

dė palenkti vysk. T. Matulionį savo pusėn mandagiu elgesiu, bet pastebėjo, kad tai nieko nepadeda. Jiems visų pirma nepatiko ganytojinis jo laiškas apie komunistinių jaunimo organizacijų pavojų. Dar labiau nepatiko vyskupo atsisakymas pasirašyti laišką, smerkiantį Lietuvos partizanų priešinimąsi sovietinei okupacijai..." (psl. 115).

Už visas tas "nuodėmes" 1946.XII.18 vysk. T. Matulionis su kitais savo vyskupijos kunigais sovietų valdžios pareigūnų trečią kartą buvo suimtas ir išgabentas į Vladimiro kalėjimą. Iš kalėjimų išėjo tik po beveik aštuonerių metų — 1954.V.28 ir buvo prievarta apgyvendintas invalidų namuose Mordavijoje.

Į Lietuvą grįžo 1956 m. Apsigyveno Birštono klebonijoje kukliam kambarėlyje, kurį užleido klebonas kan. J. Jonys, už vyskupo globojimą vėliau nuteistas ketveriems metams lagerio bausme, kurią atliko Mordavijoje.

Naujos valdžios rūstybės senelis kankinys vyskupas ypač susilaukė po to, kai 1957 m. Kalėdų naktį savo privačioje kopyltėlyje Birštone kun. V. Sladkevičių konsekrovo vyskupu. Apie tai sužinojęs tuometinis įgaliotinis kulto reikalams J. Rugienius pagrūmojo: "Tavo iškeptas vyskupas vyskupijos nevaldys!" Tačiau istorija parodė ką kita: praėjusių metų vasarą vysk. V. Sladkevičius su Vatikano ir vietinės valdžios sutikimu po beveik 25 m. grįžo valdyti savosios Kaišiadorių vyskupijos.

Betgi senelio vyskupo mėtymas iš vietos į vietą nepasibaigė ir Birštone. 1958.X.17 jis prievarta iš Birštono buvo išvežtas į Šeduvą Panevėžio vyskupijoje, kur 1962.II.9 iš Vatikano gavo žinią, kad pakeltas į arkivyskopus. Tačiau nebeilgai arkivyskupo garbe galėjo džiaugtis, nes tų pačių 1962 metų rugpjūčio 20 d. mirė Šeduvoje ir buvo palaidotas Kaišiadorių katedroje.

Apie arkivyskupo kankinio mirtį skelbė viso pasaulio spauda, pradedant vienu iš didžiausių dienraščių — "New York Times". Tik vietinė Lietuvos valdžia ėmėsi pastangų, kad žinia apie arkivyskupo mirtį ne taip greitai pasklistų žmonių tarpe, kad laidotu-

vės neišvirstų į demonstracijas prieš tenykštį režimą, nes "laidotuvių dieną ir jos išvakarėse keliai buvo milicijos apstatyti. Jos buvo pilna ir mieste. Sunkvežimiams buvo uždrausta priimti keleivius į Kaišiadoris ir iš Kaišiadorių..." (psl. 163).

Kun. dr. P. Gaidos veikalas "Nemarus mirtingasis" yra vienas iš geriausiai dokumentuotų ir pačių stipriausių lietuvių martirologijos veikalų, iki šiol išleistų išėivijoje. Per visą veikalą įvairiose situacijose ypač atsispindi arkivyskupo gilus žmogiškumas, meilė artimui ir kartu atlaidumas jį kankinusiems. Gal ne be reikalo ir valdžios žmonių tarpe buvo tokių, kurie arkivyskupą gerbė ir stengėsi jam padėti. Tai liudija vienas kitas veikale paskelbtas epizodas. Kai vyskupas buvo iš Birštono klebonijos valdžios metamas į gatvę, ir jis ryžosi su lazdele sėdėti gatvėje, "vienas valdininkų viešai pasakė: 'Jei vyskupas taip padarytų, tai pasiimčiau senelį ir nusivesčiau gyventi pas save'..." (psl. 149).

"Šeduvoje vysk. T. Matulionis vietinės civilinės valdžios buvo gerbiamas. Ji daug kartų parodė jam reikiamą dėmesį... Ir saugumo valdininkai kartais pasiteiraudavo, ar vyskupui kó nereikia..." (psl. 154).

Prano Gaidos veikalas "Nemarus mirtingasis" — tai ne nuotykių romanas, tai kančios ir pergalės epopėja, kai žmogaus nužmoginimo ir kančių jūroje laimi ir triumfuoja žmogiškumas, skleidžiamas Kristaus vardu. Tokie pavyzdžiai, kaip arkivyskupo T. Matulionio ir daugelio kitų, Lietuvos Katalikų Bažnyčią išlaikė gyvą ir atsparią iki šių dienų.

• Liurde nuo Švč. M. Marijos pasirodymo 1858 m. įregistruota daugiau negu 5000 staigių pagijimų, tačiau jie taip kritiškai gydytojų vertinami, kad tik 65 yra oficialiai pripažinti gamtiniu būdu neišaiskinamais. Vienas iš tokių pagijimų buvo 1976 m. išgijimas italės, 12 m. mergaitės, Delicijos Cirolli, gyvenančios Sicilijoje. Ji sirgo kaulų vėžiu, ir po tyrimų gydytojai nusprendė, kad reikia nupjauti koją. Mergaitė nesutiko. Su pažįstamais daug meldėsi, maudėsi Liurdo vandeny, parsivežusi namo gerė ir staiga išgijo, ką po ištyrimo patvirtino 14 gydytojų.

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

LIETUVIŲ PAPROČIAI — KRAIČIO SKRYNIA

Nuo senų senovės dar ir šiandieninėje Lietuvoje neatskiriama lietuviškos trobos dalis buvo kraičio skrynja, kurią atsiveždavo ištekėdama jaunoji iš tėvų namų. Kokių tik nebūta tų kraičio skrynių: išmargintos, išdažytos ir paukščiais skardžiabalsiais, ir gėlių žiedais ugniaspalviais, ir žvaigždėmis skaisčiausiomis, saule šviesiąja, mėnuliu paslaptinguoju. Atvožus dangtį, suraibuliuoja margais raštais drobės ploniausios, rankšluosčiai ilgiausi, lovatiesės ryškiausios. Tie margi raštai — tai mergaitės svajonių, nerimo ir meilės simboliai. Juk ausdamos drobes, ne tik audeklą, bet ir mergautines godas audė. Vingiavosi, pynėsi margi raštai audiniuose; vingiavosi, pynėsi galvoje ir širdyje svajonės apie tą, su kuriuo sumainys aukso žiedus. Svajėjo apie nežinomą ateitį, kuri pasitiks, palikus tėvų namus.

Šiandien miestų butuose nėra kraičio skrynių. Iš retėjančių kaimo trobų kraičio skrynios prieglobstį randa muziejuose. Šiandien Lietuvos kaimuose nebedūzgia, nebegaudžia ilgais žiemos vakarais staklės.

LIETUVIŲ IŠMINTIS

Reikia darbštumo, taupumo aruodams pripildyti, bet reikia ir dosnumo, kad tie aruodai neišsektų, kad šuliny s neišdžiūtų, nes, kaip paprastų žmonių išmintis sako, "mielaširdingas ir ant kūlio pragyvens, godus — nė ant aukso".

Reikia bulvę, ropę darže prižiūrėti, bet reikia ir rūtą, leliją darželyje laistyti, ravėti. Reikia ašarų skausmui numalšinti, reikia

juoko, linksmumo šešėliams ir vaiduokliams iš kampu ir pasuolių išvaikyti. Reikia daina džiaugsmą išdainuoti, bet labai reikia dainos ir tada, kai širdis būna sunki.

ZIEMA ŽUVINTE

Neįprastai tokios šiltos žiemos, kaip šiais metais, Žuvinte niekas neprisimena. Ežeras plonyčiu leduku buvo užtrauktas penkis kartus: tris kartus tik pakraščiuose, o du ištisai. Bambenos ir Dovinės paupiuose prižėlė žalių viksvų. Pievose prižėlė įvairiausių pelkinių žolynų, ir jos atrodo visai pavasariškai. Prie šaltinių sugeltonavo ir pražydo tiltai geltonų purienų. Atgijo iš žiemos miego kai kurie vabzdžiai ir pradėjo skraidyti. Žmonės stebisi tokiais retais gamtos reiškiniiais.

Prieš Naujuosius metus spalvinga vaivorykštė ilgokai traukė vandenį iš Žuvinto ežero. Neužšalusiam ežere atsirado ir paukščių. Gulbių galima suskaičiuoti daugiau kaip šimtą. Jos čia neužsibūna — skrenda į Kriokialaukio mares.

SENOVĖS PINIGŲ MUZIEJUS VILNIUJE

Daugiau kaip 55 tūkstančiai monetų ir popierinių banknotų sukaupta Vilniuje, Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejuje. Dukatai ir taleriai, denarai ir forinai, guldenai ir realai; trečiokai, pusgrašiai, Petro pirmojo tinfai, Elbingo ortai, Revelio ėriai. Auksu ir sidabru skamba šie žodžiai, dvelkia istorinėmis įdomybėmis.

LIETUVIAI LAIMĖJO PLAUKIMO VARŽYBAS

Vilnietė Aiškutė Buzelytė greičiausiai įveikė 100 m ir 200 m krūtine, o vilnietis Robertas Žulpa buvo nepralenkiamas 200 plaukime tokiu pat būdu. Kiek vėliau Žulpa tapo nugalėtoju Europos taurės plaukimo varžybose.

MUZIEJUS VĖJO MALŪNE

Akmenės rajone, prie Kruopių ūkio esančiame vėjo malūne įkurta žemės ūkyje naudotų padargų ir mašinų muziejus. Greta vėjo malūno dar išlikusi žemaitiška klėtelė, kuri buvo pastatyta kraštotyrininko Kosto Petrilos. Jo pastangomis buvo įkurtas ir žemės ūkio padargų muziejus.

Muziejaus rinkiniai vis papildomi. Čia galima pamatyti senovinį garo katilą, arklinę kuliamažą mašiną, arklinį volą, vieną pirmųjų vikšrinių traktorių ir daugelį kitų žemės ūkyje naudotų mašinų, padargų ir įvairiausių prietaisų.

KELIONĖS IR EKSKURSIJOS

Praėjusiais metais iš Panevėžio miesto buvo suruoštos 268 kelionės ir ekskursijos, kuriose dalyvavo daugiau kaip 8 tūkstančiai žmonių. Pačiame mieste buvo suruoštos 74 ekskursijos. Tų ekskursijų tikslas — darbo žmonių politinis ir ekonominis mokymas (t.y. propaganda).

Ekskursijoms duodami įvairūs pavadinimai, pvz.: "Socialinis Panevėžys", "Sakmė apie duoną ir liną", "Šimonių girios partizanai", "Teatrinis Panevėžys" ir t.t.

TIRIAMOS LIETUVOS ŽEMĖS GELMĖS

Atliekamas didelis darbas, tiriant geologiškai Lietuvos žemės gelmes. Ieškoma naudingų iškasenų, požemio gėlo bei mineralinio vandens telkinių. Žemės ūkiuose nemažai išgręžta artezinių šulinių, surasta daug statybinių medžiagų: žvyriaus, molio, kreidos. Tiriama uolienu mineraloginė sudėtis — nustatoma, kiek uolienos, tinkamos statybai.

GIMTOSIOS KALBOS DIENOS

Mažeikiuose buvo surengtos gimtosios kalbos dienos. Į šį renginį atvyko Lietuvių kalbos ir literatūros instituto, Vilniaus universiteto ir kitų aukštųjų mokyklų darbuotojai. Buvo pasidalinta mintimis apie dabartinę lietuvių kalbos vartoseną ir kalbininkų darbus.

LIETUVOJE PER MAŽAI ŠVARINAMAS VANDUO

Lietuvos melioracijos ir Vandens ūkio ministerijos žiniomis, net du trečdaliai kaimo nutekamojo vandens valymo įrengimų neveikia. Tik 16% valymo įrengimų grynino vandenį pagal visus reikalavimus. Valskybinio profesinio technikum mokymo komiteto žinioje yra 14 vandens valymo įrengimų. Nesant tinkamos priežiūros, jie dažnai sugenda ir ilgai išbūna nepataisyti. Kai kurie vandens valymo įrengimai buvo ati-

duoti naudojimui jau su tam tikrais trūkumais. Kai kurie ūkių vadovai buvo įsitikinę, kad geriausia vandens valykla yra žemė. Taigi daugumas ir nesirūpino vandens valymo įrengimų priežiūra.

NUOSTABUS LIETUVIŠKO MOLIO GROŽIS

Kauno paveikslų galerijoje buvo surengta V. Manomaičio keramikos darbų paroda. Joje buvo išstatyta per 300 puošiamosios ir buitinės paskirties darbų iš lietuviško molio. 1937 m. Žemės ūkio parodoje Kaune V. Manomaitis pelnė garbės pažymėjimą. Tais pačiais metais tarptautinėje meno ir technikos parodoje Paryžiuje buvo jam paskirtas aukso medalis. Apytikriai iki šiandien V. Manomaitis iš lietuviško molio yra padaręs daugiau kaip 1000 įvairiausių puošnių dalykelių. Be mažesnių dirbinių, Manomaitis yra sukūręs Kauno "Jūratės" kavinėje figūrinę kompoziciją "Motina tėvynė", Kapuko knygyne — "Džukų kraštas", Alytuje — "Motina gamta".

V. Manomaitis yra baigęs Kauno meno mokyklą ir šiomis dienomis švenčia 70 metų sukaktį.

SIAULIAI — DVIRATININKŲ MIESTAS

Šiaulių dviračių gamykloje "Vairas" jau pagaminta daugiau kaip devyni milijonai dviračių. Šiauliuose įrengti didžiuliai dviratininkams takai, kurie veda į vaizdingas Bubių apylinkes. Šiauliuose kasmet nuperkama po tris tūkstančius dviračių. Pernai, paskelbus gegužę dviračių mėnesiu ir suruošus šventę, suvažiavo 15 tūkstančių dviratininkų. Šiomet žada pasirodyti sudedamieji dviračiai "Venta" ir "Rambynas".

J. BALTRŪNO DARBŲ PARODA

Vilniuje Dailės parodų rūmuose įvyko nusipelnusio meno veikėjo J. Baltrūno tapybos darbų paroda. Buvo iškabinta beveik du šimtai paveikslų, kurie atskleidžia visą dailininko 40 metų kūrybos kelią. Baigęs Vilniaus dailės institutą, su laivų įgulomis jis apkeliavo visus vandenynus. Lankėsi tolimuose kraštuose. Didžiausią įspūdį dailininkui paliko Afrika. Ten jis sukūrė vieną iš savo reikšmingiausių paveikslų "Afrikos

madoną". Jo kūrinuose pagrindinė tema — jūra. Daug kartų jis dalyvavo tarptautinėse marinistų parodose.

ĮVAIRIOS TRUMPOS ŽINUTĖS

* Klaipėdos jūrų muziejus — akvariumas papildytas retomis jūrų kriauklėmis, kurias padovanojo P. Mockevičienė. Ji atidavė muziejui savo rinkinį, kuris susideda iš koralų, jūros žvaigždžių, ežių ir įvairiausių povandeninės augmenijos.

* Tryškių, Telšių ir Šiaulių rajonuose suskaičiuota 265 vilkai.

* Molėtų rajone kalvis V. Taraškevičius, suvirintojas J. Biras ir mechanizatorius J. Liseckas pritaikė vietos sąlygoms akmenų rinktuvą. Patobulinta mašina gerai renka ne tik mažus, bet ir didelius akmenis. Akmenų rinktuvas labai reikalingas, nes laukai pilni akmenų.

* Kaune atidaryta vien tik vaikams krautuvė "Mažylis". Joje parduodami daiktai tik vaikams. Parduotuvę apipavidalino dail. B. Budrienė ir dail. A. Ivaškevičiūtė. Prekybos salė papuošta dail. S. Samulevičienės puokutukais.

* Utenoje pastatyta jau šeštoji vidurinė mokykla. Joje įrengti erdvūs kambariai pamokoms. Yra didelė sporto salė ir plaukymo baseinas. Mokykloje mokosi daugiau kaip tūkstantis du šimtai jaunuolių.

* Magdalena Paulavičienė sulaukė 107 metų amžiaus. Ji gimė Putokšlių kaime, Sartininkų valsčiuje, Tauragės apskrityje. Žmonės kalba, kad ji pragyveno visus bendraamžius žmones ir medžius. Jos duktė J. Vikertienė sulaukė 80 m. Ji rūpinasi savo mamos karšiniu.

* Vilniaus "Elfos" magnetofonų dirbtuvėje šiomet numatoma pagaminti pusantro šimto tūkstančių patobulintų magnetofonų. Šis magnetofonas tiks ne tik stereofoninei muzikai užrašyti ir atkurti, bet bus pritaikytas ir mėgėjiškų kino filmų įgarsinimui, kalbų mokymuisi ir kitiems reikalams.

• Miami miestas priėmė nuostatą, kad mokamai (cable) televizijai bus draudžiama tame mieste rodyti pornografinius filmus.

Kalba

Skryrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

NETINKAMAS PRIEŠDĖLIŲ VARTOJIMAS

Priešdėliai dažniausiai pridedami prie veiksmažodžių ir veiksmažodinių daiktavardžių, daug rečiau prie kitų daiktavardžių ir būdvardžių. Pridėti prie veiksmažodžių, jie paprastai rodo tam tikrus veiksmo atspalvius, pvz.: *atbėgti, įbėgti, išbėgti, nubėgti, pabėgti, pribėgti, užbėgti*. Veiksmažodis be priešdėlio reiškia tik tam tikrą veiksmą, vykusį praeityje (bėgo, bėgdavo), vykstantį dabar (bėga), vykšiantį ateityje (bėgs). Pridėtas priešdėlis rodo, kad šis veiksmas baigiasi koku nors rezultatu, kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių (*atbėgti, įbėgti* ir t.t.).

Dažnokai, ypač sekant kitų kalbų pavyzdžiais, su priešdėliais sudaromi lietuvių kalbai nebūdingi ir nevartotini vediniai. Čia trumpai priminsime keletą atvejų, kur su vienu ar kitu priešdėliu yra sudaryti nevartotini vediniai.

Su priešdėliu *ap-* turime daugybę gerai sudarytų žodžių, bet kartais toji daryba būna nevykusī, pvz.: *Mindaugas visus lietuvius apjungė (=sujungė) į vieną valstybę. Šioje mokykloje studentai apmokomi (=mokomi) įvairių kalbų. Apmokyti galima vartoti tada, kai norima pasakyti, kad tik šiek tiek pamokoma, pvz.: Aš trupučiuką tavo apmokysiu, o paskui jau galėsi pats tęsti toliau. Jis sutiko apmokėti (geriau: sumokėti) visas išlaidas. Su juo reikia gerai apsieiti (=elgtis). Oro pasikeitimus apsprendžia (=nulemia) daugelis nenumatytų priežasčių. Vakar apturėjau (=turėjau,*

patyriau) didelį džiaugsmą. Vietoj veiksmažodžių vesti, tekėti, susituokti visiškai nevartotinas apsivesti. Pirmiausia, nusižiūrėjęs į rusų ir lenkų kalbas, buvo pasidarytas žodis apsizenyti, paskui, norint jį "sulietuvin-ti", atsirado apsivesti, bet jo daryba visai nelietuviška.

Daiktavardžių ir būdvardžių priešdėlio *be-* reikšmė sutampa su prielinksnio *be* reikšme, pvz.: žmogus *be* darbo = *bedarbis*, kas nors *be* prasmės = *beprasmis*. Tačiau kartais jis klaidingai imamas vartoti neiginio *ne-* reikšme, pvz.: *Dabar Amerikoje yra didelė bedarbė (=nedarbas). Kareivis pateko į belaisvę (=nelaisvę). Klasėje mokytojas rado didelę betvarkę (=netvarkę). Toji tavo pastaba buvo visiškai bereikalinga (=nereikalinga). Aš nepriklausau jokiai partijai — esu bepartinis (=nepartinis)*. Kitas dalykas, kai kalbame apie žmogų *be* laisvės ar *be* tvarkos, tada tinka žodžiai *belaisvis* ir *betvarkis*.

Priešdėlis *be-* ir su veiksmažodžiais nevartotinas tam tikrais atvejais:

1. po neiginio, kai veiksmo anksčiau nėra buvę, pvz.: *Su juo aš ir dienos nebeišgyvenčiau (=neišgyvenčiau). Aš nebežinau (=nežinau), ar eiti rytoj į susirinkimą;*

2. kai kontekstas rodo gausumą, pvz.: *Mums dar daug belieka (=lieka) nuveikti. Bet būtų taisyklinga sakyti: Mums tik tiek belieka nuveikti. Šiame sakinyje norima pasakyti, kad mums nedaug liko (ar beliko) nuveikti*

Su priešdėliu *į-* taip pat pasitaiko nevartotinių netaisyklingos darybos ar reikšmės žodžių. Štai jų keletas: *įdomautis (=domėtis), įnešti (=padaryti) pataisų, įnešti (=įmokėti) pinigų, įsisavinti (=išmokti), įstatymdavystė (=įstatymų leidimas, leidyba), įvesti* (šis žodis netiksliai vartojamas įvairiomis reikšmėmis, kaip bus galima matyti iš žemiau pateiktų pavyzdžių).

Visus čia pateiktus netaisyklingos darybos ar reikšmės žodžius su priešdėliu *į-* paillustruosime pavyzdžiais: *Dabar visi įdomaujasi (=domisi), kas bus išrinktas miesto burmistru. Protokole turi būti įnešta (=padaryta) šios pataisos. Į taupymo kasą jau*

Atgarsiai

Gerbiamas Kunige Redaktoriau,

Labai atsiprašau T. Anicetą Tamošaitį, kad aš jį supykinau savo tokiu laišku (1982 m. gruodžio mėn. nr., 371 psl.). Aš to nenorėjau, man tik rūpėjo rimtai iškelti klausimą ir gauti rimtą atsakymą, kad galėčiau pasimokyti pats ir kiti, kurie jį skaitys. Piktumu, žinoma, nieko negalima įrodyti. Kadangi mes savo tikėjimą labai mažai pažįstame, tai aš, nors ir pašlakstytas degutu, vis tiek norėčiau tęsti tą pačią temą.

Kalbant apie Kristaus gundymą (Mt 4,1-11), reikia atsiminti, kad Kristus turėjo žmogišką prigimtį: jautė alkį, nuovargį, kančią ir turėjo visus kitus jausmus bei pagundas, kokias turi kiekvienas žmogus. Po 40 dienų pasninkavimo dykumoje Kristus buvo alkanas ir pavargęs. Kristus pajuto pagundą, kaip ir kiekvienas žmogus, būdamas tokiose aplinkybėse, būtų pajutęs — sulaužyti nusistatymą ir pasinaudoti pasaulio siūlomomis gėrybėmis: duona, turtais, garbe, valdžia. Bet Kristus pagundai nepasidavė, pasilikio tvirtas ir ištikimas savo pašaukimui. Tai yra tokia šio pamokymo moralinė pusė — taip turi elgtis kiekvienas Kristaus išpažinėjas. Bet teologai interpretavo šį įvykį kiek kitaip, būtent jie

įnešėme (=įmokėjome) nemažą sumą pinigų. Jis jau puikiai įsisavino (=išmoko) prancūzų kalbą. Amerikos įstatymdavystė (=įstatymai, įstatymų leidimas) skiriasi nuo Europos. Į savo paskaitas profesorius įveda daug naujų minčių bei sąvokų (= Savo paskaitose profesorius vartoja, pasitelkia daug naujų minčių bei sąvokų). Manau, kad jį reikėtų įvesti (=įtraukti) į naują valdybą. Į ministrų kabinetą įvestas dar vienas asmuo (= Ministrų kabinetas papildytas dar vienu asmeniu). Burmistras buvo pakviestas įvesti (=įspirti, įmesti) kamuolį į žaidimą.

išryškino velnio galybę, pajėgiančią gundyti net patį Atpirkėją, tarsi tai būtų neįprastas įvykis.

Toliau gerb. oponentas pateikė tokią tezę: “mūsų tėvynėje yra žmonių, kovojančių prieš Dievą. Jie yra gyvos, asmeninės būtybės ir prieš Dievą kovoti pajėgia. Bet Dievo visagalybė ir absoliutumumas nesugriūva”.

Nei šiame, nei kitame pasaulyje Dievas nekovoja su nieku, ir niekas negali kovoti su Dievu. Tokios kovos iš viso negali būti, yra tik kova tarp žmonių dėl Dievo. Jei Dievas vienu žodžiu galėtų sukurti pasaulį, tai jis vienu žodžiu galėtų sunaikinti ir savo priešus.

Ir toliau aš jau nesuprantu, apie kokius Dievo žodžių išprievartavimus mano gerbiamasis oponentas kalba. Kaip galima išprievartauti žodžius? Bet štai jis rašo: “O pradinės Šv. Rašto knygos pranešimas apie žmogaus puolimą ir to puolimo priežastį jo (t.y. mano) jau neslepiamai išprievartautas, kai sako, jog nuodėmė atėjo ne šėtono pastangomis”.

Pažiūrėkime į rojaus dramą, ką sako Pradžios knygą apie Ievos gundymą. Žaltys tarė moteriškai: “Visai judu nemirsite, nes Dievas žino, kad tą dieną, kurioje judu iš jo valgysite, atsidarys jūsų akys, ir būsite kaip dievai, ir žinosite, kas gera ir kas pikta”. Moteriškė paklausė žalčio, pati valgė ir Adomui davė. Šioje rojaus istorijoje neminama jokia piktoji dvasia, joks šėtonas — nei ženklų, nei vardo nėra, kad jis ten galėjo būti. Tik vėlesnėse teologų interpretacijose randame, kad šėtonas buvęs pasivertęs į žaltį. Visais atvejais žaltys yra simbolis — simbolis piktosios dvasios, kaip jis iki šiol yra suprantamas, arba simbolis gamtinio gyvastingumo, vitalizmo, kuris anais laikais dar negalėjo būti suprastas. Kad pastaroji hipotezė yra arčiau tiesos, rodo Dievo prakeikimo ištarmė žalčiui: “Aš padarysiu nedraugystę tarp tavęs ir moteriškės, tarp tavo palikuonių ir jos palikuonių” (Pradžios 3,15). Tokios ištarmės Dievas nebūtų galėjęs ištarti šėtonui, nes šėtonas neturi savo palikuonių, taigi pasakyta ištarmė žalčiui labai tinka kaip simboliui, vaizduojančiam gamtinį vitalizmą. Juk jeigu nuodėmė būtų atėjusi per šėtoną, tai šėtonas ir būtų buvęs nubaustas, o ne žmogus.

Gamtinis žmogaus iškrypimas prasidėjo su pirmąja nuodėme, su nepaklusnumu Dievo įsakymui. Tas iškrypimas, kurį galima pavadinti septyniomis didžiosiomis nuodėmėmis, atsirado žmoguje dėl praradimo Dievo malonės. Sumažėjęs Dievo malonei, atsirado neproporcingai dideli ir nepasotinami vitaliniai geismai: seksas, turtų, garbės, valdžios gobšumas, neapykantos bei keršto emocijos. Visa tai išaugo iki šėtonizmo, taigi iki mirtinos bausmės rei-

kalaujančio teisingumo. Taip žmogus, nupuolęs iki šėtonizmo, neprarado vilties nei galimybės sugrįžti pas savo Tėvą. Šioji kelionė į prarastus savo Tėvo namus yra žmogaus gyvenimo prasmė. Čia apsi-reiškia Kristaus atpirkimo misijos ir išganymo pras-mė.

Rojaus istorija yra apreikšta tobulai, nors ji su-dėtinga, bet tikra ir logiška, iš jos galime suprasti Dievo planą ir žmogaus gyvenimo prasmę.

Nesileisdamas giliau į blogio sklaidos kilmę ir jo reikšmę išganymui, noriu užbaigti šį pokalbį vie-nu trumpu Kristaus pamokymu, iš kur ateina blogis. "Žmogų sutepa vien tai, kas iš žmogaus išeina", sako Kristus. Tai blogos mintys ir intencijos, kurios kyla iš širdies gelmių, o tai yra: "pikti sumanymai, paleistuvystės, vagystės, svetimavimai, godumas, suktybės, klasta, begėdystės, pavydas, šmeižtai, puikybė, neišmanymas" (Mk 7,20-23).

Kaip matome, visos šios blogybės yra mūsų kū-nė, kyla iš širdies gelmių kaip pagundos, kurias reikia pačiam žmogui tramdyti, o ne velnią nuo akty ir ausų vaikyti, velnias yra pagonybės išsigal-votas ir patekęs į krikščionybę.

Dar kartą atsiprašau T. Tamošaitį už supykini-mą. Mat krikščionybėje dar yra daug pagonybės. Kuo greičiau nuo jos apsivalysime, tuo greičiau su-lauksime Dievo karalystės.

Tad iki kitos progos, jeigu dar man neprikabin-site ragų ir uodegos.

Su pagarba **A. Mauragis**

Redakcijos prierašas. Įdomūs šie p. A. Mauragio išvedžiojimai, bet ne visai aišku, ką jis tiki ir ko netiki. Labai aišku, kad jis tvirtai tiki, jog yra Dievas; netiki, kad yra piktųjų dvasių — velnių, nors mini šėtoną ir šėtonizmą. Bet kaip su angelais? Šv. Rašte dažnai minimi ir angelai, ir velniai, kurie yra nusidėję angelai. Užteks kad ir šios citatos iš šv. Petro II laiško (2,4): "Dievas nepagailėjo nusi-dėjusių angelų, bet nubloškė juos į tamsias praga-ro bedugnes, kur laiko juos teismui".

Visais laikais krikščionys tikėjo, kad yra ir an-gelų, ir velnių, bet taip pat visais laikais buvo ir tokių, kurie netikėjo. Jau pačioje krikščionybės pra-džioje sadukėjai ir Epikuro sekėjai neigė angelų (žinoma, ir velnių) buvimą. Mūsų laikais juos nei-gia racionalistai ir kai kurios liberalios protestantų sektos. Jie aiškina, kad Šv. Rašte minimus angelus reikia suprasti kaip Dievo įkvėpimus arba ypatingus Dievo pasiuntinius — žmones. Bet Bažnyčios susi-rinkimai, Bažnyčios tėvai ir teologai kitaip kalba.

Žinoma, dažnai mes velniui duodame per daug "kredito", norėdami patys pasiteisinti, savo ar kitų kaltę vis jam suversdami.

"Laiškų lietuviams" met. šventė

Pirmoji "Laiškų lietuviams" šventė bu-vo suruošta 1960 m., švenčiant šio žurnalo dešimtmetį. Po to kiekvienais metais vis su-organizuodavome iškilmingą vakarienę su menine programa arba tik koncertą. Ta pro-ga įteikdavome ir premijas konkurso laimė-tojams. Šiais metais tokia šventė, koncertas-vakarienė, bus gegužės mėn. 1 d., sekma-dienį, Jaunimo Centro didžiojoje salėje. Numatyta tokia programa:

3 val. po pietų — Mišios koplyčioje,
4 val. — konkurso premijų įteikimas,
4.30 val. — meninė programa,
6 val. — vakarienė.

Konkursas jau pasibaigė. Dabar atsiųs-tus straipsnius skaito vertinimo komisija: Rūta Jautokienė, Jonas Kidykas, S.J., Alek-sandra Likanderienė, Raminta Marchertie-nė, Dovas Šaulys.

Meninę programą atliks jauna solistė Rūta Pakštaitė. Rūta yra laimėjusi univer-siteto stipendiją dainavimo studijoms. 1981 m. laimėjo pirmąją premiją NATS Illinois valstijoje savo balso kategorijoje (ji yra sopranas). 1982 m. dalyvavo Ned Rorem Master Class Čikagoje, o 1979 m. — Lietu-vių jaunimo kongreso muzikinėje progra-moje. 1982 m. koncertavo su baritonu Mark Clark Austrijoje, davė du pilnus rečitalius Čikagoje ir vieną Toronte. 1982 m. gavo stipendiją iš Kulturstudien Akademie Aus-trijoje mokytis Mozarteum muzikos akade-mijoje. Buvo priimta į Operos studijų pro-gramą Mozarteume ruošti doktoratą 1984 m. Rūta yra laimėjusi Balzeko ir Lietuvių fondo stipendijas. Šiuo metu balsą lavina pas prof. Norma William Čikagoje ir ne-trukus baigs studijas bakalauro laipsniui gauti balso lavinimo srityje.

Šių metų vasario 19 d. ji laimėjo pirmą-ją vietą vokalistų grupėje JAV LB Kultūros tarybos suruoštame konkurse Klyvlende.

Rūta Pakštaitė yra baigusi Čikagoje Pe-dagoginį lituanistikos institutą ir kelis kar-tus dalyvavusi Lituanistikos seminare.

Visi Čikagoje ir apylinkėse gyvenantieji "Laiškų lietuviams" skaitytojai ir bičiuliai

Rūta Pakštaitė.

kviečiami šioje mūsų šventėje dalyvauti. Staliukai — po ro asmenų, bet ir pavieniai asmenys gali įsigyti bilietus, tik prašome juos įsigyti iš anksto, kad žinotume, kokiam skaičiui paruošti vakarienę. Bilietus (15 dol. asmeniui) galima įsigyti “Laiškų lietuviams” administracijoje.

Tad iki malonaus pasimatymo!

*“Laiškų lietuviams” redakcija,
administracija ir leidėjai*

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Antanas Tamošaitis. LITHUANIAN EASTER EGGS. Išleido The Lithuanian Folk Art Institute, 243 South Kingsway, Toronto, Ont. M6S 3V1, Canada. Knyga didelio formato, kietais viršeliais. Tekstas, fotografijos ir piešiniai — dail. A. Tamošaičio. 216 puslapių knygoje 80 puslapių paskirta tekstui su nespaltovomis iliustracijomis ir 135 puslapiai — spalvotoms iliustracijoms. Iš viso knygoje yra 1870 velykinių margučių iliustracijų. Knygos kaina: Amerikoje ir kitose šalyse — 19 amerikietišku dol. (3 dol.

persiuntimui), Kanadoje — 23 kanadiški dol. (1,50 dol. persiuntimui).

Kazimieras Barėnas. BERAGIO OŽIO METAI. Romanas. 558 psl., kaina 12 dol. Viršelis dail. Danguolės Stončiūtės-Kuolienės. Išleido “Ateitis” 1982 m. Galima užsisakyti “Ateities” leidykloje, 16349 Addison, Southfield, MI 48075.

Stasys Raštikis. LIETUVOS LIKIMO KELIAIS. IV tomas. Autoriaus atsiminimai. Išleido Akademinės skautijos leidykla 1982 m. Kieti viršeliai, 792 psl., kaina nepažymėta. Leidinį redagavo Jonas Dainauskas. Galima užsisakyti šiuo adresu: R. Dirvonis, 8913 S. Leavitt, Chicago, IL 60620.

Gintaras Tautvytis. GYVENIMAS OKUPUOTOJE LIETUVOJE. Komunistų propaganda ir tikrovė. Išleido Pasaulio lietuvių archyvas (5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636) 1982 m. Kieti viršeliai, 230 psl., kaina nepažymėta.

Kęstutis Trimakas. MOTERIS IR KRISTUS. Vyresniosios kartos žmonių ir jaunimo laišakai, atsiliepiamai, pasisakymai ir išvados, teigiamos ir neigiamos reakcijos į Gintos Remeikytės eilėraščių “Pasiklauskite Evangelijos pagal Joną” (“Ateitis”, 1982 m., 6 nr., 206 psl.). “Ateities” formato, 24 psl., kaina 2,70 dol. Užsisakant paštu — 3,90 dol. Užsisakyti galima šiuo adresu: “Arena”, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL 60130.

Minėtą šokiruojantį eilėraščių Ginta Remeikytė, rodos, pirmą kartą paskaitė 1981 metų Litanistikos seminare. Paskui jį išsispausdino “Ateitis” su tam tikru redaktoriaus įvadu. Eilėrašties sukėlė nemaža sujudimo ir diskusijų, ypač ateitininkijoje. Vieni jaudinosi, piktinosi, grasino redaktoriui. Kiti mėgino ginti ir redaktorių, ir autorę. Daugiausia, atrodo, žmonės šokiravo ne kokios nors teologinės hipotezės, ne galimybės Kristui priimti moters kūną, bet pora eilėraščio žodžių ar vaizdų: žodis “išžaginitas” ir “tarp dviejų kedrų išskėstomis kojomis pakabintos moters” vaizdas. Gal didžiausia eilėraščio nauda yra ta, kad jis privertė žmones pagalvoti ir padiskutuoti, o taip pat ir mūsų bendradarbį Vytautą Kasniūną paskatino parašyti atitinkamą vaizdelį (žr. šiame numeryje “Šeimos” skyrių).

Į LAISVĘ. Gruodis, 1982. Nr. 86(123). Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvos fronto bičiuliai. Redaguoja Vacys Rociūnas, 7328 Midland Rd., Independence, Ohio 44131. Administratorius Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305. Metinė prenunderata Australijoje, JAV ir Kanadoje — 7 dol., kitur — 5 dol.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 54. Leidžia Amerikos lietuvių katalikų kunigų vienybė, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 2 (94). Spaudai paruošia mokyti. Danutė Bindokienė.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Episkopų kunigas, vedęs, prieš 20 m. tapęs kataliku, vasario 12 d. įšventintas katalikų kunigu ir paskirtas darbuotis Šv. Marijos Magdalietės parapijoje, San Diego vyskupijoje. Paskutiniu metu jis darbavosi toje pačioje parapijoje kaip diakonas. Jis yra taip pat tikybos dėstytojas San Diego katalikų universitete.

- Jungtinės Tautos paskelbė, kad pasaulyje per metus alkoholiui išleidžiama 170 mil. dolerių. Per 20 metų alkoholio sunaudojimas pasaulyje padvigubėjo.

- Į Popiežišką mokslo akademiją priimti du nauji nariai: 1. Amerikietis, Nobelio laureatas Charles Townes, 68 m., fizikos profesorius, 1954 m. sukūręs pirmąjį optinį mazerį, o 1958 m. pirmąjį lazerį — šviesos stiprintoją stimuliuotuoju spinduliavimu, kuris dabar plačiai vartojamas biologijos, medicinos ir kitose srityse. 2. Lenkas prof. Stanislovas Lojasiewicz, 57 m., Jogailos universiteto Krokovoje profesorius, vienas iš pirmaujančių lenkų matematikų.

- Apie 700 Italijos žurnalistų buvo priimti audienijoje popiežiaus Jono Pauliaus II, kuris išskėlė žurnalistinio darbo svarbą ir atsakingumą, ypač dabartiniais laikais, kai laikraštiniams tenka stoti į kovą su pasikėsintojais prieš dvasines ir moralines vertybes. Šv. Tėvas kvietė žurnalistus padėti pasaulyje ugdyti meilės civilizaciją.

- Sudane dabar yra tik 44 katalikų kunigai pasaliečiai, 110 vienuolių kunigų ir 210 seselių bei 36 broliukai, kuriems tenka aptarnauti 2 milijonus katalikų. Dvasininkų sumažėjo dėl to, kad per 17 metų politinėje įtampoje vyriausybė privertė daugelį kunigų išemigruoti ir trukdė ruošti naujus kunigus. Sudano vyskupai kreipėsi į gretimas valstybes, prašdami atsiųsti daugiau kunigų.

- Japonų Nippon televizijos firma gavo iš Vatikano sutikimą per 15 metų fotografuoti bei filmuoti Sikstinės kėlyčio meno kūrinius. Tai yra speciali privilegija. Už tai jie paaukojo 3 mil. dolerių. Ta suma bus panaudota tiems kūriniams atnaujinti.

- Argentinoje šiais mokslo metais yra 1.450 klierikų, taigi 264 daugiau negu praeitais mokslo metais.

- JAV prezidentas Reagan 1983 metus paskelbė Šv. Rašto metais, ragindamas amerikiečius daugiau susidomėti religija, nes tai padėtų pasiruošti mūsų laikų reikalavimams.

- Japonijoje yra 411.000 katalikų. Kasmet jų skaičius padidėja apie 5000. Veikia 744 katalikų parapijos, 34 kunigų vadovaujamos misijų stotys ir 210 misijų stočių, prie kurių kunigas negyvena. Tokijo mieste yra stiprus katalikų universitetas.

- Kardinalas Antanas Samorė, didelis lietuvių draugas, mirė Romoje vasario 3 d., sulaukęs 77 m. amžiaus. Jis yra dirbęs Vatikano nunciatūroje Lietuvoje, daug energijos įdėjo ruošiant naują Bažnyčios teisiną.

- Buvusiam Senegalo respublikos prezidentui poetui Leopoldui Senghor Tuebingeno universitetas paskyrė premiją. Rašytojas Senghor yra popiežiškos kultūros tarybos narys.

- JAV viceprezidentas G. Bush vasario 7 d. apėmė popiežių Joną Paulių II ir su juo ilgėsi laiką pasikalbėjo.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” EKSKURSIJOS

Ekskursija į Skandinaviją (Daniją, Norvegiją, Švediją ir Suomiją) bus birželio mėn. 4-22 d. Praėjusį kartą pareiškėme abejojimą, ar ši ekskursija įvyks, nes yra ne daug užsiregistravusių, bet atrodo, kad ji įvyks. Jeigu nebus pakankamo skaičiaus lietuvių, kad galėtume užpildyti vieną autobusą, tai prisijungsime prie kitos ekskursijos ir keliausime kartu su amerikiečiais. Kas dar neužsiregistravo, tuoj registruokitės. Ši ekskursija bus tikrai įdomi.

Kaip jau pirmiau minėjome, planuojama ir kita ekskursija nuo rugpjūčio 27 iki rugsėjo 10 d. į Madridą, Liurdą, Paryžių. Kas domisi šia ekskursija, prašome taip pat tuoj registruotis.

Pirmosios ekskursijos (į Skandinaviją) kaina: iš Niujorko — 2295 dol., iš Čikagos — 2435 dol.

Antrosios ekskursijos kaina: iš Niujorko — 1795 dol., iš Čikagos — 2045 dol. Prašom registruotis šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Avenue, Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

Nuoširdi padėka "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" rėmėjams

42 dol. aukojo M. Vygantas.

Po 32 dol. aukojo P. A. Raulinaitis ir O. Jankevičiūtė.

20 dol. aukojo J. Janonienė.

Po 17 dol. aukojo: V. Petkienė, kun. A. Gleveckas, msgr. J. Kučingis.

15 dol. aukojo Omahos lietuvių moterų klubas.

Po 12 dol. aukojo: M. Maskoliūnienė, O. Vilėniškienė, S. Juškus, R. Mikelevičius, A. Saulis, J. Aglinskienė, N. Šumskienė, R. Borris, J. Klimaitienė, I. Plechavičius, A. Stropienė, O. Vaitas, G. Kudžmienė, G. Bielskienė, J. Sungaila, V. Sniulienė, kun. M. Kirkilas, J. Joselė, J. Klimas, B. Jankauskas, M. Tumienė, J. Gataveckas.

11 dol. aukojo P. Pranis

Po 10 dol. aukojo: E. Kielienė, S. Kasnickienė, M. Užgiriene, P. Prankienė, A. Lipnickienė, A. Grinienė, kun. L. Peck, S. Leikienė.

Po 9 dol. aukojo: A. Lesniauskas, P. Duda, L. Kupcikevičius, L. Oksas, O. Žukienė, kun. J. Bacevičius, O. Rugelienė.

Po 8 dol. aukojo: S. Vaišvilienė, P. Stelmokas, E. Kvedariene, V. Tauras, P. Balandienė, V. Daugėla.

Po 7 dol. aukojo: P. Gruodis, B. Kronienė, H. Milaknienė, A. Stankaitis, S. Brizgys, B. Čižikaitė, A. Malinauskas, S. Petrulis, J. Turčinskas, K. Markus, L. Raslavičius, T. Varanka, D. Žuraitienė, J. Siaurusaitis, A. Mikėnas, R. Vabolis, A. Karaitis, V. Širmulienė, V. Vaitkevičius, A. Valavičius, kun. J. Grabys, V. Akelaitis, kun. A. Goldikovskis, A. Tumosa, J. Adomaitis, V. Dailidkienė, V. Kuzma, K. Almenas, A. Rimkus, L. Vilūnienė, A. Milčienė, V. Šniolis, M. Vilutienė, S. Kamarausknienė, K. Baltaramaitis, J. Rugys, O. Bakaitienė, S. Sakys, J. Skladaitis, E. Antanaitienė, G. Kaufmanas, E. Lukoshius, G. Senkevičienė, F. Tallat-Kelpša, L. Bagdonas, B. Tamošiūnienė, J. Kriščiukaitis, A. Bilaitienė, O. Arlauskienė, S. Jakubonienė, S. Kikilas, V. Kazlauskas, V. Mitkus, kun. E. Statkus, K. Gasiūnas.

Po 6 dol. aukojo: S. Žilevičius, T. Šlutas, B. Stangenberg, V. Pleškus.

Po 5 dol. aukojo: S. Prialgauskienė, S. Blynas, A. Baleišienė, B. Šlajienė, S. Bakšys, M. Krasauskas, M. Židžiūnienė, A. Šembrotas, J. Puteris, E. Arlauskienė, E. Pagirys, S. Gvazdinskienė, J. Ardys, J. Kliorienė, E. Vainius, O. Šilėnienė, R. Mastienė, P. Šošienė, V. Indrulėnas.

Po 4 dol. aukojo: S. Masiulis, K. Miliūnas, G. Mitsevit, J. Vailokaitis, V. Vitkus, G. Juškėnas, E. Graibienė, J. Spurgis, kun. J. Staškevičius, L. Morkūnas, E. Gimžausknienė, P. Misevičius, G. Indreika, E. Jasaitienė, I. Laucienė, G. Lapėnas, L. Milukienė, K. Eigelienė, A. Zalubas, B. Kripkausknienė, V. Petrauskas, J. Kalainis, P. Norvilas, L. Vansnauskienė, J. Valaitis, E. Šlekys, K. Kasinskas, V. Siliūnienė, A. Juškys, E. Kaminskas, V. Kežinaitis, S. Raudienė, E. Sniegaitienė, J. Žvinakis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Marija Stankus-Saulaitė, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuve, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.